

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historie Československého četnictva v letech 1918-1939

Autor práce: František Čech, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Radek Galaš

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Radku Galašovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČECH, F.: *Historie Československého četnictva v letech 1918-1939 : bakalářská práce.*
České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. xxx s. Vedoucí
bakalářské práce : Mgr. Radek Galaš.

Klíčová slova: historie, československé četnictvo, výzbroj, organizační struktura,
systém vzdělávání

Bakalářská práce se zabývá analýzou historie četnického sboru od roku 1850 do roku 1935. Rozebírá ve třech etapách organizační změny v závislosti na objektivních a subjektivních podmínkách četnického sboru. V závislosti na rostoucích bezpečnostních požadavcích ukazuje na nutnost vzniku speciálních jednotek a vytýčení jejich působnosti. V dalším rozebírá systém vzdělávání příslušníků četnictva jako nedílného předpokladu jejich kariérního růstu, a s tím související systém povyšování. V praktické části formou analýzy a syntézy dává práce ucelený přehled o vzniku, vývoji a organizačních strukturách četnictva do obsazení Československa německou armádou. Jako doplněk celkového přehledu o četnickém sboru dokládá i výzbroj četnictva.

ABSTRACT

ČECH, F.: History of the Czechoslovak gendarmerie in 1918-1939 : bachelor thesis. České Budějovice : University of european and regional studies, 2018. xxx s. Head of the bachelor thesis : Mgr. Radek Galas.

Key words: history, Czechoslovak gendarmerie, armament, organizational structure, education system.

The bachelor thesis deals with the analysis of the history of the gendarmerie from 1850 to 1935. It analyzes the organizational changes in three stages, depending on the objective and subjective conditions of the gendarmerie. Depending on the increasing safety requirements, it shows the necessity to create special units and define their scope. It further analyze the system of gendarmerie education as an integral prerequisite for their career growth, and the related promotion system. In the practical part by way of analysis and synthesis, the work gives a comprehensive overview of the establishment, development and organizational structures of the gendarmerie to occupy Czechoslovakia by the German army. As addition of the total overview about the gendarmerie, the gendarmerie's equipment is also documented.

Obsah

ÚVOD	8
Cíl a metodika bakalářské práce.....	9
1 Historie Československého četnictva.....	10
1.1 Vznik Československa v roce 1918.....	10
1.2 Státní uspořádání	11
1.3 Vznik a vývoj československého četnictva	12
1.4 Budování československého četnictva	13
1.4.1 Legionáři v československém četnictvu.....	14
1.4.2 Četníci německé národnosti	15
1.5 Organizace četnictva.....	17
1.5.1 První etapa.....	17
1.5.2 Druhá etapa	19
1.5.3 Třetí etapa.....	21
1.6 Důstojníci a jejich povyšování	23
1.7 Povyšování mužstva	24
1.8 Exponování četničtí štábní důstojníci.....	25
1.9 Základní policejní a bezpečnostní sbory činné po roce 1918 na území ČR.....	27
1.9.1 Státní policie.....	31
1.9.2 Komunální policejní sbory	34
2 Systém vzdělávání příslušníku četnictva.....	36
2.1 Soustava četnických škol.....	37
2.2 Organizace výuky četnických škol	37
2.3 Škola pro výcvik velitelů stanic.....	38
2.4 Škola pro výcvik výkonných důstojníků	39
2.4.1 Odborné kursy	39
2.4.2 Služební kynologie.....	39

3	Střelné zbraně u Československého četnictva.....	42
3.1	Krátké opakovací pušky	43
3.2	Samonabíjecí pistole.....	45
3.3	Kulometry	47
3.4	Ruční granáty.....	48
4	Chladné zbraně.....	50
5	Použití zbraně četnictvem	52
6	Speciální útvary četnictva	57
6.1	Četnické pátrací stanice	57
6.2	Četnické letecké hlídky	59
6.3	Četnické pohotovostní oddíly	60
	Závěr.....	62
	Seznam použitých zdrojů	63
	Seznam použitých zkratek.....	66
	Přílohy	67

ÚVOD

Četnictvo po vzniku Československé republiky bylo bezpečnostním sborem organizovaným podle vojenského modulu. Bylo přeúčeno k zabezpečování veřejného pořádku a bezpečnosti na prakticky celém území republiky. Protože po vzniku protektorátu Čechy a Morava se četnictvo stalo součástí okupační zprávy, u mnohých lidí tím pádem četnictvo jako takové ztratilo kredit a upadlo v zapomnění.

Historií Československého četnictva se v domácí odborné literatuře zabývá poměrně málo autorů. Zpracované knihy nebo knižní publikace se věnují většinou organizaci a struktuře četnického sboru. Proto se ve své bakalářské práci pokusím uceleně zpracovat historii vzniku a vývoje četnictva a připomenout tak důležitost úlohy a místa po vzniku republiky až do roku 1939.

Práci jsem rozdělil do šesti kapitol, z nichž nejdůležitější je první kapitola o vzniku četnického sboru.

Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je ukázat historii četnictva před 1. světovou válkou až po obsazení našeho území německou armádou. Formou analýzy mezinárodní i vnitrostátní situace ukázat na nutnost vzniku četnického sboru. V dalším pak analyzovat organizační nové prvky na základě narůstajících bezpečnostních požadavků.

Dalším cílem je ukázat propracovaný systém vzdělávání příslušníků četnictva a systém jejich povyšování.

Vedlejším cílem bakalářské práce je ukázat tehdejší výzbroj příslušníků četnictva a právní normy k jejich použití.

1 Historie Československého četnictva

1.1 Vznik Československa v roce 1918

Zoufalý vnitřní stav Rakouska – Uherska ukazoval, že pravděpodobně dojde k úplnému politickému a sociálnímu zhroucení. Dlouhá válka vyčerpala finanční síly říše, hospodářský nedostatek potravin a všeobecná drahota uvrhly miliony lidí do velké bídy a strádání¹.

Touha, aby válka už pro jednou a navždy skončila, byla den ze dne stále silnější. Téměř každý den docházelo k nepokojům, demonstracím, útokům na obchody a vlakové soupravy².

V posledních dnech války roku 1918 se české četnictvo připojilo k manifestujícímu davu v pražských ulicích, čímž ukázalo neocenitelnou službu rodící se samostatnosti českého národa³.

Zpráva o státním převratu se rychle rozšířila po celých Čechách a Národní výbor ještě toho večera vydal své první prohlášení: *„Lide československý! Tvůj odvěký sen se stal skutkem. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných, svobodných, kulturních států světa. Novými činy v těchto chvílích zahajují se nové, bohdá slavné dějiny Tvoje⁴“*. Později byla v člancích Národní politiky hodnocena úloha a činnost četnictva v popřevratové době následovně: *„... v československém četnictvu měla vláda po převratu orgán zcela bezpečný a spolehlivý, na rozdíl od vojska s uvolněnou disciplínou, jemu vděčíme, že se náš stát vyvaroval v prvních počátcích nejistot a zmatků.⁵“*

Další den se ke svobodě připojila Morava, a také Slezsko. Slovinci se ke společné státnosti přihlásili přijetím Deklarace slovenského národa dne 30. října 1918 v Turčianském Sv. Martině a ohlásili rozchod s uherským státem. Dobrovolným rozhodnutím obyvatelstva byla ještě k Československu připojena Podkarpatská Rus.

¹ LEISER, A., Dějiny československé. Praha: Česká grafická unie, 1924, s.71.

² OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

³ GALAŠ, R., Vzpoura. In: Almanach příspěvků III. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2008, s. 7.

⁴ BOHATA, I., Protílídová úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s. 16.

⁵ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9

Rakousko - Uhersko se rozpadlo a z trosek staré říše se za složité situace zrodila první Československá republika. V letech 1918 až 1920 se nový stát formoval a stabilizoval své území. Vznikl demokratický státní aparát a v jeho rámci bylo tzv. repocipováno četnictvo⁶.

1.2 Státní uspořádání

V revolučních dnech roku 1918 byly sice zpracovávány předlohy zákonů budoucího státu, ale po převratu k dispozici žádný nebyl⁷. Podle tzv. recepční normy⁸ zůstaly v platnosti na Slovensku a v Podkarpatské Rusi dosavadní zemské a říšské zákony (tzv. zalitavské)⁹. Proto Článek III. zákona č. 11/1918 Sb. z. a. n., ze dne 28. října 1918 jasně stanovil, že: „... všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní, župní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru, prozatím úřadují a jednají dle dosud platných zákonů a nařízení...“¹⁰. Cílem tohoto opatření byla snaha o zachování právní kontinuity a nerušený přechod bez sociálních otřesů k novému státnímu životu, přičemž první základní zákon státu¹¹ vstoupil v platnost roku 1920. Jednalo se spíše na navázání a souvislost na doposud platný právní, správní i politický mechanismus, než o jeho rušení.

Ustanovené Národního shromáždění na zahajovací schůzi 14. listopadu 1918 oznámilo sesazení habsbursko – lotrinské dynastie, zbavené všech nároků na český trůn. Nový stát byl oficiálně prohlášen republikou a za souhlasu všech zúčastněných byla jednomyslně zvolena první vláda s hlavou státu¹². Tomáš Garrigue Masaryk se vrátil do vlasti za velkolepého přivítání Pražanů 21. prosince 1918 jako „vítěz nad Habsburky“. Den po svém triumfálním příjezdu složil v sídle Národního shromáždění prezidentský slib a stal se řádným prezidentem nového státu¹³.

⁶ FAJMON, H., Konec I. světové války a vznik Československa v roce 1918. In: KRATOCHVIL, J. et al., Obnova naší státnosti v roce 1918. Katalog k výstavě. Brno: Muzeum Českého a slovenského exilu, s. 5.

⁷ MACEK, P., UHLÍŘ, L. Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918 – 1939). Praha: Police history, 1999., s. 12. ISBN 978-80-902670-0-9.

⁸ Zákon č. 11/1918 Sb. z. a. n., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28. října 1918.

⁹ Zákon č. 11/1918 Sb. z. a. n., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28. října 1918

¹⁰ Zákon č. 11/1918 Sb. z. a. n., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28. října 1918.

¹¹ Zákon č. 121/1920 Sb. z. a. n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, ze dne 29. února 1920

¹² Zákon č. 121/1920 Sb. z. a. n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, ze dne 29. února 1920.

¹³ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

Vznik Československé republiky poskytnul českému a slovenskému národu dobrodiní státní samostatnosti a realitu moderního demokratického státu s vyspělým tržním hospodářstvím, s novými podmínkami, novými formami¹⁴.

1.3 Vznik a vývoj československého četnictva

Revoluční rok 1848 a nastalá vnitropolitická a bezpečnostní situace byly prakticky posledním důvodem pro založení nového bezpečnostního sboru, o kterém se diskutovalo již nejméně od roku 1830. Tyto snahy byly umocněny i změnou vládnoucího monarchy, kdy místo vcelku oblíbeného, ale slabého Ferdinanda I, zaujal mladý, ale konzervativní František Josef I.

Byly položeny základy zcela nové instituce pečující o veřejný pořádek – četnictva. Za vzor posloužilo tzv. Lombardské četnictvo. Organizace četnických Lombardských pluků byla použita jako vzor pro zřízení četnictva na celém území Rakouska¹⁵.

Panovník svým podpisem stvrdil zakládající dokument, sestavený ministrem vnitra Alexandrem von Bachem dne 8. června 1849¹⁶. Tento propracovaný návrh se stal předlohou Prozatímního organického zákona o četnictvu v císařství Rakouském. Jako první zavádějící služební předpis pro četnictvo byl zásluhou velitele nejvyššího policejního úřadu Johanna Kempna von Fichtenstamma vydán v lednu roku 1850. Následně byl přeložen do českého jazyka¹⁷.

Ve středověku existovaly městské stráže, které udržovaly bezpečnost u nás, byly zpravidla zřízeny jen ve městech. Na venkově si lidé museli pomáhat sami. O bezpečnost na cestách pečovaly vojenské oddíly nebo stráže, zřízené majiteli panství. Ty se však nezajímaly o bezpečnost běžných poddaných, jejich prvořadým zájmem byla bezpečnost panstva a samozřejmě císařských úředníků. Tento útvar koncipovaný jako elitní sbor organizovaný vojensky udržoval veřejnou bezpečnost, dbal na zachování pořádku a pokoje v zemi a to

¹⁴ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

¹⁵ BOHATA, I., Protilidová úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s. 6.

¹⁶ MACEK, P., UHLÍŘ, L. Dějiny policie a četnictva I. Habsburská Monarchie (1526 – 1918). Praha: Theis, 1997., s. 64. ISBN 978-80-85821-52-4.

¹⁷ DLOUHÝ, M., Služební předpisy, upravující činnost četnictva v oblasti trestního řízení. In: Almanach příspěvků IX. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2014, s. 42. ISBN 978-80-86466-64-4.

především na venkově. Úkolem bylo stíhání přestupků a podpora úředních nařízení. Tvořil součást c. a k. armády a podléhal vojenskému soudnictví¹⁸.

Major Pelant v roce 1929 k zakládání bezpečnostních sborů napsal: „*Velký pokrok to byl, když po francouzském vzoru zřízeno bylo i v našich krajích četnictvo*¹⁹“. Postupně bylo vytvořeno 16 četnických pluků označených pořadovým číslem s působností na celém území monarchie. V Čechách zajišťoval bezpečnostní službu pluk č. 2. (Gendarmerie – Regiment Nr. 2 für Böhmen)²⁰.

Četnický sbor od svého založení prošel řadou změn, a to hlavně v organizaci i právní úpravě. Od roku 1868 bylo četnictvo podřízeno ministerstvu zemské obrany ve věcech vojenských, hospodářských, administrativních a při kontrole služby.

Avšak ve služebních otázkách četnictvo podléhalo ministerstvu vnitra. K poslední změně právní úpravy došlo v roce 1895²¹. Dobré výsledky, kterých četnictvo za svého více než padesátiletého trvání dosáhlo, přiměly naši první vládu k rozhodnutí, tuto užitečnou instituci zachovat i v naší nově vzniklé republice a spoléhat na ni jako na oporu státní moci²².

1.4 Budování československého četnictva

Úkolu výstavby novodobého četnictva se ujal generál Václav Řezáč. Od Národního výboru získal plnou moc a stal se generálním velitelem československého četnictva. Stála před ním řada zásadních problémů a to:

- musel urychleně řešit upevnění stanic,
- doplnit početní stav po odchodech Němců,
- posílit stávající stanice na dvojnásobný počet,
- vybudovat stanice nové²³.

¹⁸ BOHATA, I., Protílídová úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s.7.

¹⁹ PELANT, J., O četnictvu. Naše vojsko. 1929, č. 8, s. 128

²⁰ MACEK, P., UHLÍŘ, L. Dějiny policie a četnictva I. Habsburská Monarchie (1526 – 1918). Praha: Theis, 1997., s. 65. ISBN 978-80-85821-52-4.

²¹ DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křidel, 2014, s. 23. ISBN 978-80-87567-42-5.

²² PELANT, J., O četnictvu. Naše vojsko. 1929, č. 8, s. 128.

²³ KLEČACKÝ, M., Generálmajor Václav Řezáč – četnickým důstojníkem z monarchie do republiky. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 303. ISBN 978-80-86466-26-

Současně bylo 4. ledna 1919 v prezidiu MV rozhodnuto o řádném praktickém a teoretickém výcviku nově přijatého mužstva²⁴.

Početní stavy četníků v samostatném československém státě byly ve velmi žalostném stavu v důsledku rozpadu státu a nesouhlasu určitého procenta četníků s novým zřízením. Jednalo se hlavně o úpadek morálky, neúcty před zákonem a hlavně krádeže. Situaci velmi komplikoval fakt, že mezi obyvatelstvem kolovalo velké množství vojenských zbraní a munice, kterých se zločinci nerozpakovali použít ani proti strážcům zákona. Již v prvních dnech samostatnosti docházelo k napadání a vraždám příslušníků sboru ve službě²⁵. Četníci se museli vypořádat především s pytláky, podvodníky, zloději a vrahy, kteří se snažili za každou cenu uniknout spravedlnosti. Těmito okolnostmi byla vyvolána potřeba daleko intenzivnější služební činnosti výkonných útvarů, založených v době monarchie. Existující velký počet takzvaných jednomužových četnických stanic nepostačoval a postupně se posilovaly na dvoj a trojmužové. Problémy měl i důstojnický stav.

V poměrně krátké době bylo od armády převzato poměrně velké množství důstojníků, čímž došlo k narušení hodnostního pořadí mezi novými a stávajícími důstojníky. Toto pořadí byla velmi citlivá otázka a jakékoliv porušení hodnostního pořadí bylo vnímáno jako zásadní problém. Bývalí rakouští důstojníci měli tvořit jádro důstojnického sboru s výhodnějším hodnostním pořadím, které si ovšem vysloužili léty praxe. Nově přijatí důstojníci měli stav pouze doplnit a nahradit ty důstojníky, kteří z různých důvodů odešli. Noví důstojníci však zcela žádali o zrovnoprávnění hodnostního pořadí s důstojníky starými.

1.4.1 Legionáři v československém četnictvu

Legionáři, kteří se vraceli z války domů, byli ve větší míře přijímáni mezi nové příslušníky četnictva²⁶. Československý stát se snažil je odměnit za podíl na vzniku samostatné republiky. Proto měli být přednostně přijímáni do státní služby a tedy i do četnictva. Uchazeči – legionáři byli oproti běžným uchazečům značně zvýhodněni.

²⁴ MACEK, P., UHLÍŘ, L. Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918 – 1939). Praha: Police history, 1999., s. 55. ISBN 978-80-902670-0-9.

²⁵ DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křidel, 2014, s. 31. ISBN 978-80-87567-42-5.

²⁶ Tamtéž, s. 35

Porovnání:

Uchazeč k četnictvu musel mít například výšku minimálně 165 cm, stav svobodný, formální průkaz o předepsaném stupni vzdělání. Naproti tomu uchazeč legionář mohl výšku i 160 cm, nemusel vykazovat stav svobodný, a ani formální předepsané studia.

Četníci – legionáři byly zvýhodněni i při samotném přijetí do sboru. Například doba, strávená u sboru se mu započítávala trojnásobně a to jak do služby, tak i do výsluhy²⁷. Léta, strávená v legiích pak mohli vyjadřovat i navenek stejnokroji. Služební stejnokroj mohl být na pravém nadloktí označen „*krokvicemi*“ podle počtu let odsloužených v legiích, nazývanými „*legionářská léta*“. K četnickému sboru nastoupilo po převratu z legií přibližně 2 300 mužů²⁸.

1.4.2 Četníci německé národnosti

Koncem roku 1918 začali četníci německé národnosti opouštět naše území. Ostatně tento problém vyvstal již bezprostředně po vyhlášení samostatnosti v říjnu 1918 z důvodu neuznání československého státu. Dokonce skládali služební přísahu novému státu (Rakousko, Německo). Po těchto četnících, kteří byli podle zákona vnímáni jako zběhové, zůstala volná místa, která bylo nutno zaplnit. Z větší části však němečtí četníci zůstali, z celkového stavu jich odešlo pouze 10%, dobrovolně vstupovali do služeb československého státu. Četnická správa proti této situaci nic nenamítala. Naopak, tito četníci se osvědčili při udržování pokoje mezi německým obyvatelstvem. Záměrem nebylo udělat z německých četníků Čechy, ale raději z nich vychovat oddané, spolehlivé a loajální služebníky.

Jako největší problém v procesu integrace německých četníků do nových poměrů se ukázala neznalost služebního jazyka. Od 3. listopadu 1918 v bylo nařízeno vedení veškeré úřední agendy výhradně v češtině²⁹. Lhůta poskytnutá ministerstvem vnitra k osvojení si úřední

²⁷ Výnos ministerstva vnitra z 12. března 1919, jímž se zavádí výhody při přestupu československých legionářů k četnictvu. Krátce nato byl přijat zákon č. 282/1919 Sb z. a n., o úlevách při přijímání legionářů do státních úřadů ze dne 23. května 1919. .

²⁸ Ovšem smutnou pravdou je, že situaci státem preferovaných legionářů neváhali využít i někteří podvodníci ve svůj prospěch. Obecně známá oddanost legionářů československé republice se projevila i v době protektorátu, kdy v roce 1941 byly všichni příslušníci sloužící v legiích z protektorátního četnického sboru propuštěni jako nepřijatelní pro nově ustavený režim. DLOUHÝ, M., Četníci a legionáři. In: Historický kaleidoskop [online]. 2007, č. 3 [cit. 2015-01-20] Dostupné z: <http://www.historickykaleidoskop.cz/3-2007/cetnici-a-legionari.html>.

²⁹ BOHATA, I., Protidivoká úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s.15.

řeči, byla původně do počátku roku 1921. Do této doby měla být situace řešena vzájemným překládáním německých a českých příslušníků. Opatření se neobešlo bez problémů a mělo celou řadu úskalí. Bylo upozorňováno na fakt, že čeští četníci, kteří nastoupí v německých oblastech, nebudou zdejším obyvatelstvem přijati vstřícně. Velkou překážkou byla absence českých škol, proto byli vybíráni četníci svobodní nebo bezdětní. O hromadících se problémech svědčí žádosti o zrušení těchto „přesazení“. Bohužel z kapacitních důvodů je četnická správa byla nucena rázně odmítat.

Na MV začaly pro změnu přibývat stížnosti a oznámení na německé četníky od českého obyvatelstva. Provinění dotyčných četníků však nebylo v mnoha případech zjištěno, nejednou se ukázalo, že obvinění mají příčinu pouze v osobní zášti. Šetřením se naopak zjistilo, že četníci německé národnosti žijí ve strachu z předčasného penzionování a snaží se nezadat příčinu k sebemenší nespokojenosti.

Pro funkčnost četnického sboru musely být podmínky postupně zmírňovány, protože výsledky četníků v jazykových zkouškách byly žalostné. Zřetelná neochota v osvojování si úředního jazyka vládla především v německém území a pohraničí. Znalost služebního jazyka u všech četnických důstojníků byla prokazována vysvědčením o absolvování škol s českou, případně slovenskou vyučovací řečí. Ostatní se museli podrobit zkoušce obsahující diktát s minimem třiceti řádků, dále museli zpracovat koncept služebního hlášení a předvést četbu v češtině nebo slovenštině. Neuspokojivé výsledky si vyžádaly vypsání dalších opravných termínů a prodlužování lhůt.

Z celkového počtu 1305 vrchních strážmistrů a strážmistrů zkoušku neobhájilo v Čechách 491, na Moravě 67, ve Slezsku 152 a na Slovensku 7 zkoušených³⁰. Například při kontrole jazykového vzdělávání v Olomouci bylo zjištěno nedbalé vypracování písemných úkolů a zadaná témata hodnocena jako velice nekonkrétní a nelogická. Velitelé byli vyzýváni, aby výcviku jazyka věnovali patřičnou péči. Vcelku však četnická správa přistupovala k jazykové otázce shovívavě a v průběhu času se problém samostatně vyřešil postupnou personální obměnou četnického sboru³¹.

³⁰ PLOSOVÁ, J., Řešení otázky četníků německé národnosti v prvních letech po vzniku Československé republiky. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 2. ISBN 978-80-86466-26-2.

³¹ PLOSOVÁ, J., Řešení otázky četníků německé národnosti v prvních letech po vzniku Československé republiky. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 2. ISBN 978-80-86466-26-2.

1.5 Organizace četnictva

Vývojové etapy československého četnictva po roce 1918 lze rozdělit zhruba do tří základních etap. Jde o období postupného budování organizace, jejího přizpůsobování a rozvoje³².

1.5.1 První etapa

První etapou rozvoje četnictva a jeho organizace označujeme období let 1918 – 1920. Jde o období postupného budování organizace, jejího přizpůsobování a rozvoje. Četnictvo fungovalo stále ještě na základě starého zákona o četnictvu z roku 1895. I přesto se četnictvo, jakožto velmi dobře organizovaný a disciplinovaný sbor, velmi rychle stalo pilířem ochrany veřejného pořádku, ochrany životů, zdraví občanů, ale i celistvosti země³³. V podstatě se jednalo o jediný, skutečně fungující bezpečnostní sbor. Státní policie se s ním prakticky nemohla srovnávat. Čítala podle zjištěných údajů 2.098 příslušníků, z toho 1.632 uniformovaných. Byla dislokována na pěti policejních ředitelství – v Praze a v Brně na čtyřech policejních komisařství – v Chebu, Plzni, Opavě a Moravské Ostravě. Navíc její výcvik a výzbroj nedosahoval úrovně četnictva.

Četnictvo naproti tomu bylo dislokováno prakticky po celém území historických zemí tedy Čech, Moravy a Slezska a disponovalo 4.216 četníky včetně důstojníků a štábů³⁴. Organizační struktura nového četnictva vycházela z rakouské organizace. Bezprostředně po vyhlášení samostatného státu disponovalo dvěma zemskými velitelstvími pro Čechy v Praze, pro Moravu a Slezsko v Brně. Zemská velitelství pro Slezsko, Slovensko a Podkarpatskou Rus čekala teprve na svoje zřízení. Zároveň bylo zřízeno generální velitelství, v jehož čele stál generální velitel se svým štábem³⁵. Organizační struktura jednotlivých zemských četnických velitelství byla organizována následovně: Zemskému četnickému velitelství (ZČV) v Čechách bylo podřízeno celkem 34 oddělení. V čele zemského velitelství stál zpravidla plukovník či podplukovník. Jemu podřízená oddělení byla řízena důstojníky zpravidla v hodnosti rytmistra. Následující organizační složkou bylo okresní velitelství, v jehož čele stál štábní či okresní strážmistr. Poslední organizační složkou byla stanice. V jejím čele stál strážmistr. Obdobná organizace platila pro Moravu. Zemské velitelství sídlilo v Brně a bylo společné i pro Slezsko.

³² Galaš, R. Československé četnictvo 1918-1929, nezveřejněný rukopis k připravované knize, s 16

³³ Tamtéž, s. 21

³⁴ Tamtéž, s. 21

³⁵ Tamtéž, s. 22

Tomuto velitelství bylo podřízeno celkem 16 oddělení. Každé zemské četnické velitelství disponovalo tzv. doplňovacím oddělením, které se staralo o personální stavy a následné doplňování a rekrutaci nových četníků. Přímou se také podílelo na edukaci četnictva v rámci vlastní organizační struktury³⁶. Zatímco oddělení č. 1 – Praha mělo plánováno 89 četníků, oddělení č. 2 jich mělo mít 100 a Moravská Ostrava již jich měla mít 122. Takto byly počty plánovány na rok 1919 ještě starou rakouskou správou. Samozřejmě se vznikem nové republiky se skutečné počty dramaticky lišily od tabulkových počtů, které tak zůstaly pouze na papíře³⁷. Jednou z nejdůležitějších změn v tomto období je zavedení služebních hodností. Výnosem ministerstva vnitra č. 2017-XIII b z 26. února 1919 byly zavedeny nové služební hodnosti a jednotlivé třídy. Četnictvo tak bylo rozděleno na četníky na zkoušku, gážisty bez hodnostní třídy, výkonné důstojníky, účetní a správní důstojníky. Zároveň byl dán nový systém hodností, který byl následující:

- četníci na zkoušku,
- gážisté mimo hodnostní třídy,
- strážmistr vrchní strážmistr II. a I. třídy výkonní důstojníci,
- četnický okresní inspektor II. třídy,
- četnický okresní inspektor I. třídy,
- vrchní četnický inspektor,
- účetní a správní důstojníci,
- poručík,
- nadporučík,
- setník,
- rytmistr,
- major,
- podplukovník,
- plukovník³⁸.

Změn v podobných problematikách bylo vícero a nesmíme opomenout také změnu předpisů o chování a kázni. „MNO vydalo nařízení č. j 9476/přes Min. Nár. obrany 2 odd. ze

³⁶ Tamtéž, s. 22-23.

³⁷ Tamtéž, s. 23.

³⁸ Tamtéž, s. 55-56

2. března 1919, které se samozřejmě týkalo i četnictva, neboť četnictvo se řídilo mimo jiné služebním řádem armády“. Oslovování představeného (vyššího) podřízeným (nižším) děje se ve službě i mimo službu slovem pane a označením vojenské důstojnosti. Tykání ve službě je zakázáno. Zároveň byl zrušen titul „*excellence*“ a bylo zrušeno užívání sousloví „poslušně hlásím“. Tato oslovení byla až do okamžiku zrušení běžná a titulem „*excellence*“ byli oslovováni především vyšší důstojníci a důstojníci štábů. Služební řád byl také doplněn o způsob pozdravu beze zbraně a se zbraní. Byl zaveden klasický pozdrav salutováním. Zajímavostí je, že tyto změny neplatily pro příslušníky tzv. národního vojska tedy legionáře. Nejdůležitější změnou, která postihla četnictvo bylo vydání zákona č. 299/1920 Sb. z. a n. o československém četnictvu, který nabyl účinnosti 6. června 1920. Tento zákon byl tvořen pouze 27 paragrafy, avšak paragrafové znění zákona konečně definovalo úkoly, poslání a vývoj organizační struktury nového bezpečnostního sboru. Tím byly ukončeny veškeré diskuse o budoucí organizaci četnictva, které probíhaly již od samotného převratu.

Úkolem četnictva bylo udržovat po celém území Československé republiky veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost. Četnictvo se stalo orgánem státní politické správy. To znamená, že bylo po linii výkonu bezpečnostní služby podřízeno politickým úřadům. Ty tak měly právo četnictvo úkolovat³⁹.

1.5.2 Druhá etapa

Druhá etapa je období let 1920 – 1927 respektive 1928. V tomto období vstoupil v platnost zákon č. 299/1920 Sb. z. a n. o četnictvu. Byl jistým předělem – milníkem, který definitivně odděloval monarchistické četnictvo od republikánského. V tomto období také došlo k reorganizaci politické správy a to na základě zákona č. 125/1927 Sb. z. a n. o organizaci politické správy. V důsledku toho došlo ke změně počtu zemských četnických velitelství a přerozdělení místní působnosti některých rozsáhlých celků. Bylo to rovněž období nebývalého rozvoje četnictva, zejména v oblasti organizace a pevného ukotvení v systému státní správy, ale také po stránce nového stejnokroje, výstroje a výzbroje⁴⁰. Tuto etapu můžeme nazvat jako období formování a stabilizace bezpečnostního sboru.

V této etapě další praktickou změnu v životě četníků přinesl předpis, který začal řešit zřizování četnických stanic, které byly na konci organizační struktury četnictva a byly fakticky

³⁹ Tamtéž, s. 56.

⁴⁰ Tamtéž, s. 61.

výkonným orgánem četnictva. Od roku 1922 bylo zřizování četnických stanic konečně upraveno výnosem ministerstva vnitra č. 93.480-13/22 ze 17. prosince 1922. Nové četnické stanice, které měly být napříště zřizovány, směly být zřízeny pouze se souhlasem ministerstva vnitra⁴¹. Rozsáhlá výstavba četnických stanic byla závislá na místech zřízení. Novostavby nebo koupě budov pro četnictvo směly být prováděny pouze tam, kde byl předpoklad, že zde útvar zůstane. U novostaveb bylo rovněž požadováno, aby i obec přispěla podle svých možností buď finančně, naturálně – například stavebními hmotami, povozy, pracovními silami nebo alespoň bezplatným poskytnutím pozemku⁴².

Obsazování četnických stanic bylo náročné zejména v ohledu na podmínky dané lokality. Stav četnické stanice byl dán rozlohou obvodu, náročností terénu, zalidněním, počtem obcí i počtem významných objektů. V závěru je však při pohledu do četnických kalendářů nutno konstatovat, že počet osazenstva četnických stanic se pohyboval zhruba od tří do deseti četníků.

V roce 1924 byl pod čj. 36.464/13-1923 z 26. července 1924 vydán Kasární předpis pro četnictvo který upravoval celou stavebně-ubytovací problematiku a který měl nahradit původní předpis z roku 1895. V roce 1928 k němu přibyla zásadní norma – Úprava stálého ubytování četnictva. Ta zakotvila celou řadu povinností a omezení a zároveň pravidel pro ubytování četnictva jako takového a pro jeho kasernování

Kasárna nebyla pouze ubytovací prostor pro četnictvo, ale jako kasárna se definoval celý objekt využívaný četnictvem. Velice důležité bylo označování kasáren či četnických stanic. Povinnost označit budovy četnictva se týkaly zemských četnických velitelství, Ústředního četnického pátracího oddělení, velitelství četnických oddělení, okresních četnických velitelství, četnických pátracích stanic, četnických pohotovostních oddílů a četnických stanic.

V roce 1928 byli také do organizačních struktur zařazeny tzv. četnické pátrací stanice, kde byli soustředováni četníci s kvalitními schopnostmi pro pátrací službu a plnění úkolů při spolupůsobení, vypátrání a zajištění pachatele trestné činnosti⁴³.

⁴¹ Tamtéž, s. 16.

⁴² Tamtéž, s. 80

⁴³ Tamtéž, s. 80

1.5.3 Třetí etapa

Třetí etapou pak je období od roku 1929 do roku 1938. Jde o období značeného rozvoje četnictva, jeho organizace, ale především nárůstu kvality sboru. Závěr tohoto období pak znamenal zatěžkávací zkoušku, kterou bezpečnostní sbory včetně četnictva musely projít v době od května do října 1938.

Na začátku této etapy četnictvo řešilo zejména problematiku aplikace služebních předpisů a jejich provádění. Zákon o četnictvu právně ukotvil četnictvo v právním a státním systému. Nicméně sám o sobě zákon, který byl skutečně stručným, nestačil. Jeho ustanovení bylo nutno rozpracovat a vysvětlit. Navíc celá řada oblastí nebyla zákonem upravena. Proto již za monarchie vedle zákona existovala tzv. služební instrukce. Ta byla jakýmsi prováděcím předpisem. Zákon samozřejmě nerozšiřovala, nicméně stala se pro jeho realizaci nepostradatelným dokumentem. Navíc forma, jakou byla instrukce vydána, byla flexibilnější než sám zákon. Tato podoba prováděcích předpisů a její aplikace se dochovala až do roku 1949.

Výhodou tohoto druhu prováděcích předpisů byl hlavně fakt, že realizaci těchto předpisů měla v gesci četnická správa a nepotřebovala souhlas vlády nebo souhlas parlamentu ČSR jako to bylo v případech vládních nařízení či zákonů. Proto v tomto období nastává zlom v realizaci těchto předpisů a jejich vydávání⁴⁴.

Služební instrukce jako taková byla rozdělena do pěti hlav a v roce 1920, kdy byla zveřejněna spolu se zákonem o četnictvu a čítala 171 ustanovení v paragrafovém znění. Počet ustanovení zůstal stejný prakticky do posledního vydání instrukce v roce 1937⁴⁵.

Tento služební předpis upravoval:

- úkoly četnictva, jeho podřízenost, součinnost,
- chování četníků a jejich potřebné vědomosti služebních předpisů k výkonu služby,
- výkon služby a jeho druh,
- postup při přestoupení zákona, zatýkání, předvádění
- postup při dopadení zločinců, při provádění domovních prohlídek či prohlídek

⁴⁴ Tamtéž, s. 81

⁴⁵ Tamtéž, s. 82

obviněných⁴⁶.

Změny, které se dotýkaly československého četnictva však dále pokračovaly, a to zejména v roce 1936, kdy byl na základě vládního nařízení č. 270/1936 Sb. ze dne 23. října 1936 zřízen nový strážní sbor s názvem „*Stráž obrany státu*“, známá jako SOS.

SOS byla složena:

- a) z příslušníků četnictva, policejních strážních sborů obecní stráže bezpečnosti a vojenských osob,
- b) z příslušníků finanční stráže a osob majících postavení jiné veřejné stráže, jiných zaměstnanců státu, ústavů, podniků a fondů státních nebo státem spravovaných a zaměstnanců veřejnoprávních korporací, ústavů podniků a fondů, ať ve služebním poměru veřejnoprávním či soukromoprávním, pokud jsou podle svého služebního poměru určeni k výkonu strážní, policejní nebo podobné služby⁴⁷.

V rušné a kritické době pro ČSR bylo zřízení tohoto strážního sboru odpovědí na rostoucí nebezpečí ze strany Velkoněmecké říše. Tento rostoucí problém zasáhl také slovensko-maďarskou hranici. Stráž obrany státu se měla podílet zejména na ochraně neporušitelnosti státních hranic, nedotknutelnosti státního území, spolupůsobení při ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti. Zřízení SOS vedlo také k posilování personálního stavu četnictva v oblastech, kde bylo vybudovááno čs. opevnění. Nyní četnictvo nalézalo odpovědi na takové otázky jako: vyhlášení všeobecné mobilizace, tyto odpovědi mělo četnictvo jasno již od c. a k. Ostatně se vyznamenalo již při mobilizaci v roce 1921, útoky na státní budovy v oblastech pohraničí či vyšetřování násilných zločinů vůči československém obyvatelstvu v oblastech s převážnou většinou německy mluvících obyvatel Československa. Tyto zkušenosti mělo četnictvo již ze Slovenska z let 1919 – 1921. Československo se připravovalo na možný násilný pokus o odtržení těchto oblastí a na vysoký nárůst násilné trestné činnosti a jejího následného vyšetřování. Toto velice pestré období však končí v roce 1938 Mnichovskou dohodou o odstoupení pohraničního území následně rokem 1939 zřízením Protektorátu Čechy a Morava⁴⁸.

⁴⁶ Tamtéž, s. 16

⁴⁷ Tamtéž, s. 95

⁴⁸ Tamtéž, s. 95

1.6 Důstojníci a jejich povyšování

Zvláštní podmínky byly stanoveny pro doplňování důstojnického stavu. Důstojnictvo bylo rozděleno na „...*důstojnictvo zbraně*...“ které se dále dělilo na důstojníky správní a výkonné. Správní důstojníci zastávali místa velitelů četnických oddělení, všech vyšších velitelů, pobočníků a učitelů na četnických školách. Výkonní důstojníci naproti tomu zastávali zpravidla funkce okresních velitelů a učitelů na četnických školách. Mohli být systematizováni i na místa v kancelářích vyšších velitelů. Výkonní důstojníci byli doplňováni výhradně z řad vrchních strážmistrů. Výkonní důstojníci, kteří měli mít blíž k mužstvu a praxi, nebyli však pouhými veliteli. Aby nebyli odtrženi od praxe, byli povinni konat pravidelnou bezpečnostní službu. Požívali tak veškerá oprávnění, která z výkonu bezpečnostní služby plynula a která například důstojníkům služeb a důstojníkům správním nepřínáležela⁴⁹. Další důstojníci, kteří vykonávali zdravotní, právní, intendantní či účetní služby pro četnictvo byli důstojníci tzv. „*služeb*“. Pád monarchie, neovládání nového úředního jazyka či důvody neztotožnění se myšlenkou nového státu vedly k odchodu velkého počtu důstojníků z řad četnictva. Důsledkem toho byl, jak již bylo výše uvedeno, příliv nových mladých důstojníků, kteří nedostatek praxe často nahrazovali přehnanou sebedůvěrou a dravostí. Navíc se uvnitř četnictva začaly prosazovat některé „*odborářské a socialistické*“ přístupy a požadavky. Četnictvo však bylo důstojnictvem vedeno a řízeno, proto s odlivem starších důstojníků hrozil další kolaps. Svoji otázku hrálo také tzv. služební pořadí, podle kterého byli důstojníci povyšováni. To znamenalo samozřejmě vyšší příjem, prestiž a především funkci. Problém nakonec řešilo především 13. oddělení MV⁵⁰ „...*při řešení tohoto problému zvítězila zásada, že bývalí rakouští četníci důstojníci s dlouholetou praxí mají tvořiti základní složku četnického důstojnického sboru a ostatní nově přijatí důstojníci měli tuto složku jen doplňovati*“. Šlo prakticky o to, že byla dána přednost zkušeným profesionálům, kteří svoje hodnosti pracně získávali ve službě, před těmi, kteří se do četnictva, byť v důstojnické hodnosti, teprve hlásili⁵¹.

To nebylo vnímáno zásadně pozitivně a zejména ne důstojníky – legionáři, kteří chtěli do četnictva přejít se svými důstojnickými hodnostmi a v hodnostním pořadí tak přeskočit řadu starších kolegů. Sázka na profesionalitu a zkušenost se však četnictvu vyplatila. Jakákoliv odchylka od tohoto systému – jak budoucnost ukáže – nebyla nikdy ku prospěchu sboru.

⁴⁹ Tamtéž, s. 72

⁵⁰ Tamtéž, s. 42, oddělení agendy četnictva

⁵¹ Tamtéž, s. 73

Důstojníci tak měli být doplňováni, postupným povyšováním v četnictvu nebo přestupem aktivních nebo neaktivních důstojníků vojsk, kteří mají nejvýše hodnost kapitána⁵².

Z armády se tak do četnictva dostala řada důstojníků, kteří se v budoucnu stali významnými pojmy a spolubudovateli sboru jako takového. Mezi některými lze uvést například poručíka Jana Voženílka, který se v době okupace zapojil do aktivního protiněmeckého odboje, ale především se stal předním velitelem pražského povstání. Voženílek byl generálem Karlem Kutlvašrem povýšen na generála a v červnu 1946 byl Voženílek zavražděn neznámým vrahem. Dalším takovým hrdinou byl i tehdejší kapitán Jaroslav Linaj. Bývalý francouzský legionář byl 1. června 1942 popraven pro protiněmecký odboj. Ruský legionář a pozdější plukovník Alfons Ševčík byl rovněž jedním z takto přijatých důstojníků. Stal se četnickým spisovatelem a jeho dílo s názvem Portáši bylo známo celému četnictvu. Výraznou osobností byl i plukovník Antonín Vlk, který byl přijat od armády v hodnosti kapitána italských legií. Právě plukovník Vlk se stal zakladatelem četnických leteckých hlídek v roce 1935 a stál při jejich obnovení po skončení II. světové války. Většina takto přijatých důstojníků byla pro četnictvo skutečným přínosem. To bylo dáno nejenom jejich osobnostmi, nasazením ale i dobrým vedením v podobě právě starých četnických důstojníků⁵³. Kdo byl jmenován do důstojnické hodnosti, či povýšen je možné zjistit z kalendářů četnictva pro daný rok. Důstojníci jsou zde vedeni jako aspiranti, kdy jsou v daném roce povýšeni, či jmenováni do hodností důstojnictva.

Příloha č.1.

Četnické hodnosti v letech 1930 – 1937.

1.7 Povyšování mužstva

Mužstvo bylo povyšováno dle systemizovaných míst platných pro danou četnickou stanici. Mužstvo – jinak gážisté mimo platovou třídu jsou povyšováni (jmenováni) po splnění kvalifikačních předpokladů, tj. složením kvalifikační zkoušky před komisí v četnické škole. Dle výsledku byli zařazováni na předpokládané funkce a povyšováni postupně dle potřeby a systemizace až do hodnosti četnický praporčík. Do hodnosti vrchní strážmistr byl četník jmenován po absolvování kurzu pro velitele ve škole velitelů při doplňovacím velitelství příslušného ZČV (z této školy po dosažených výsledků a doby služby mohl odejít jako

⁵² Tamtéž, s. 73

⁵³ Tamtéž, s. 73

praporčík, výjimečně jako vrchní strážmistr). Do hodnosti praporčík povyšoval velitel četnického obvodu na žádost okresního četnického velitele se souhlasem zemského četnického velitele. Na příslušnou hodnost a funkci obdržel četník jmenovací dekret. Ovšem záleželo, zda četník byl veden jako podřízený či v rezervě na velitelské místo. Splněním kvalifikačního předpokladu na vrchního strážmistra, neznamenalo, že automaticky bude velet četnické stanici. Vše záleželo na personálních potřebách ZČV.

Po složení zkoušky mohl být převelen na velitelské místo třeba i na Podkarpatskou Rus – čili dle potřeby. Jako příklad uvádím dle kalendáře četnictva ČS Tábor, která po roce 1930 (dle potřeby), měla systemizovaný stav 1+1+10 četníků, tj. 1 vrchní strážmistr, 1 zástupce velitele – praporčík, 10 strážmistrů a štábních strážmistrů.

Opakem byla např. ČS Želeč se systemizovaným stavem 1+2 – 3 (dle potřeby a období), tj. 1 vrchní strážmistr, 1 zástupce velitele – štábní strážmistr, 1-2 strážmistři a štábní strážmistři. U těchto typů stanice nejsou statutární zástupci, ale (ne) oficiálním zástupcem byl jmenován většinou nejdéle sloužící štábní strážmistr, ve výjimečných případech i služebně nejdéle sloužící strážmistr. Ovšem u této stanice se nepodařilo systemizovaný stav do roku 1938 naplnit, proto zástupcem byl automaticky druhý sloužící četník – štábní strážmistr Činovský⁵⁴.

1.8 Exponovaní četniční štábní důstojníci

S upevňující se organizací četnictva se začala rozrůstat působnost a samozřejmě i administrativa jednotlivých zemských velitelství četnictva. Teritoria některých zemských velitelství byla značně rozsáhlá a jejich řízení bylo značně náročné. V čele velitelství stál důstojník nejméně v hodnosti plukovníka. Od roku 1922 pak byla praxe taková, že v čele takového vysokého postu u četnictva stál důstojník v generálské hodnosti. Ten disponoval svým štábem, který například v roce 1921 čítal 7 důstojníků a dále pobočnickou kanceláří, která byla obsazena 5 důstojníky, 8 vrchními strážmistry a 3 kancelářskými sluhy. Dále pak byl tvořen hospodářskou správou, která představovala cca 50 příslušníků včetně zkušených účetních a kancelářských pomocníků a konečně doplňovacím oddělením, které v roce 1921 bylo tvořeno 6 důstojníky a 5 vrchními strážmistry.

Velmi záhy začala četnická správa zjišťovat, že velitelé těchto rozsáhlých teritoriálních velitelství již „...*nejdou s to*...“, aby jako velitelé uzavřené vojenské jednotky mohli být,

⁵⁴ Christ, Aleš. ext. Muzeum policie ČR

vedouce veškerou agendu správní, dopodrobna orientování o všech poměrech, jež s bezpečnostní službou souvisejí nebo jež mají vliv na způsob jejího vykonávání a nemohou také všude přímo uplatňovati žádoucí vliv zkušeného odborníka a vojenského představeného ve výcviku a školení, při udržování kázně a konání služby⁵⁵.

Proto byla k 1. lednu 1921 zřízena funkce exponovaného četnického štábního důstojníka. Funkce byla zřízena výnosem ministerstva vnitra č. 6200-13-20 ze 7. listopadu 1920. Nebyla však zřízena pro všechna zemská velitelství, ale pouze pro Čechy a Moravu, což korespondovalo s největší rozlohou a zalidněním právě těchto teritorií. Exponovaní štábní důstojníci byli zřízeni u zemského velitelství Čechy a Morava. V Čechách bylo ustanoveno 5 takovýchto důstojníků:

- v Praze a do jeho působnosti spadala oddělení č. 1 a 20 v Praze, Kladně, Příbrami a Benešově,
- v Českých Budějovicích pro oddělení České Budějovice, Prachatice, Písek, Jindřichův Hradec a Tábor,
- v Plzni pro oddělení Plzeň, Klatovy, Chomutov, Mariánské Lázně, Cheb, Karlovy Vary a Most,
- v Mladé Boleslavi pro oddělení Mladá Boleslav, Jičín, Liberec, Česká Lípa, Teplice a Litoměřice,
- v Hradci Králové pro oddělení Hradec Králové, Náchod, Trutnov, Vysoké Mýto, Čáslav a Chrudim⁵⁶.

Při zemském velitelství Morava byla místa exponovaných štábních důstojníků zřízena:

- v Brně pro oddělení č. 1,4 a 12 Brno, č. 7 a 13 Jihlava a Znojmo,
- v Olomouci pro oddělení Olomouc, Šternberk, Šumperk, Moravská Třebová a Prostějov,
- v Moravské Ostravě pro oddělení v Moravské Ostravě, Hranicích, Kroměříži, Uherském Hradišti a Hodoníně.

Exponovaní štábní důstojníci byli navrhováni a do funkce jmenováni generálním velitelem četnictva. Mezi kompetence těchto důstojníků patřily tyto činnosti:

⁵⁵ Tamtéž, s. 74

⁵⁶ Tamtéž, s. 74-75

- kázeňské záležitosti v oboru velitele praporu,
- prosby a stížnosti, pokud nenáleží vyšším velitelstvím,
- dovolené dle výnosu MV ze dne 4. srpna 1920 číslo 26417/16,
- všechny záležitosti objíždčkové služby, programy a nálezy velitelů oddělení a okresních velitelů,
- prosby o stíhání pro urážku na cti a hlášení o urážkách stráží,
- přesazení četníků v obvodu exponovaného štábního důstojníka,
- všeobecné služební záležitosti, které se týkají oboru a obvodu působnosti exponovaného četnického štábního důstojníka a jejich vyřízení není vyhrazeno vyšším velitelstvím⁵⁷.

Hlavním úkolem těchto důstojníků bylo osvojit si co nejdříve potřebnou a podrobnou znalost poměrů ve svém obvodu a představit se a seznámit se s podřízeným mužstvem. Pak se měli věnovat výcviku a školení mužstva, kontrole výkonu služby, udržování přísné kázně. V neposlední řadě bylo jejich úkolem zabezpečovat naprostou spolehlivost a celistvost sboru.

Exponovaný štábní důstojník tak tvořil mezičlánek mezi zemským velitelem a jednotlivými velitelstvími oddělení. Exponovaný důstojník se rovněž podílel na systematizaci míst ve svém svěřeném obvodu a měl také velký vliv na celou personalistiku jednotlivých podřízených tvarů četnictva⁵⁸. Exponovaný četnický štábní důstojník byl dislokován dle krajů politické zprávy, (v současné době v místě krajského ředitelství PČR, vedení kraje – sídla hejtmana). Pro velitelství četnického obvodu Tábor je tento důstojník dislokován v Českých Budějovicích. Do jeho jurisdikce spadala i část dnešního kraje Vysočina – ČS Kamenice nad Lipou, části Středočeského kraje – OČV Sedlčany⁵⁹

1.9 Základní policejní a bezpečnostní sbory činné po roce 1918 na území ČR.

Zákonem č. 2/1918 Sb. Zák. a n. ze dne 2. 11. 1918 byl položen základ vzniku jednotlivých ministerstev. Mezi celkem 12 institucemi byl i tzv. Úřad pro správu vnitřní, což bylo pozdější ministerstvo vnitra. Jeho organizace probíhala již koncem září roku 1918 některými pracovníky vídeňského ministerstva vnitra a některými členy pražského českého

⁵⁷ Tamtéž, s. 75.

⁵⁸ Tamtéž, s. 75-76

⁵⁹ Kalendář četnictva rok 1928, str. 206

místodržitelství. O toto ministerstvo se po celou dobu trvání československého státu vedly boje mezi jednotlivými vládními politickými stranami. Po celé období však funkce ministrů vnitra zastávali výlučně členové agrární strany, což byla nejsilnější politická strana v parlamentu⁶⁰.

Do kompetence ministerstva vnitra náležely veškeré záležitosti, které nepatřily do působnosti ostatních ministerstev. Pod tento resort spadaly dále ozbrojené složky jako četnictvo a policie a od svého vzniku v polovině 30 let pak také Stráž obrany státu (SOS). Záležitosti četnictva a policie byly nejprve spravovány jednotlivými odděleními podle zemského uspořádání, později došlo k centralizaci pro celé území republiky. Četnickou agenturu spravovalo 13. oddělení, které bylo v roce 1937 přejmenováno na 12. oddělení. Státní policií spravovalo ve své agendě 2. oddělení a administrativní policii spravovalo 5. oddělení. Záležitosti „*Sosáků*“, jak se lidově říkalo příslušníkům jednotek Stráže obrany státu, spravovalo 14. oddělení ministerstva vnitra⁶¹.

V roce 1926 byl navíc zřízen zvláštní prezidiální odbor. Následovala další reorganizace v roce 1928, kdy se ministerstvo skládalo z prezidia, 5 odborů (včetně prezidiálního), 17 oddělení a generálního velitele četnictva. Později bylo reorganizováno na 6 a následně 7 odborů. K nim přibyla nová oddělení pro věci státně bezpečnostní služby, věci organizační a rozpočtové. Tím byla organizace ministerstva na dlouhou dobu stabilizována. Celkově i nadále docházelo i k dalším změnám, jenž ale neznamenal změny zásadní v chodu ministerstva. Změny se netýkaly od vzniku ministerstva jeho archivu a knihovny, které stály mimo jednotlivé odbory MV. S rokem 1937 a tím pádem se stupňující se krizí s Německem bylo nutné do ministerstva mj. zařadit i poměrně významné a v té době potřebné 3. oddělení zvláštního odboru, jenž mělo na starost:

- státně bezpečnostní službu, věci zásadního významu a věci zvláště přidělené
- věci tiskové, kinematografické (včetně cenzury filmu) a věci státobezpečnostní, jenž mu byly zvláště přikázané
- ostatní věci státně bezpečnostní služby podle vnitřní úpravy.

Všeobecné řízení výkonu služby jednotlivých bezpečnostních složek bylo rozděleno mezi četnictvo, které svou službu vykonávalo v terénu a policii, která ji vykonávala zejména ve

⁶⁰ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

⁶¹ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9..

statutárních městech. Policie byla buď státní, nebo komunální, což záviselo na statutu zřizovatele, tudíž buď městská či obecní. Tento model byl převzat ze starého habsburského mocnářství a zajišťoval výkon služby na venkově pomocí četnictva, jenž zde bylo podporováno komunální policií. Výkon ve statutárních městech byl prováděn policií státní, přičemž postupem času docházelo k zestátnění komunálního policejního aparátu, které vedlo ke zřizování nových bezpečnostních struktur a bylo prováděno na základě vládních nařízení zákonodárného Národního shromáždění⁶².

1.9.1 Četnictvo

Politický úřad prvního stupně byl představeným úřadem pro četnictvo konající službu v jeho obvodu. Tím pádem jemu příslušelo bezprostřední řízení četnické služby a dohled na její vykonávání. Co se týká samotného resortního výcviku, vyučování, kázně a kontroly služby, ve věcech správních a hospodářských, tak v tomto směru podléhali četníci svým přímým nadřízeným. Jde vlastně o obdobný princip, jaký je v současnosti upraven v zákonu č. 283/1991 Sb. O Policii ČR, konkrétně v ustanovení §3. V obojím směru podléhalo četnictvo ve finále ministerstvu vnitra. Vzhledem k tomu, že se jednalo o vojensky organizovaný sbor, podléhalo československé četnictvo vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro ně vojenský služební řád. K udržení vojenského pořádku a kázně v četnictvu byla v ministerstvu vnitra zřízena funkce generálního velitele četnictva. Disciplinární předpisy pro četnictvo pak stanovilo ministerstvo vnitra⁶³.

Československé četnictvo bylo rozděleno na jednotlivé, níže uvedené organizační složky:

- četnické stanice, které byly dislokovány ve větších a důležitých místech a jejichž sídla a početní stavy četníků určoval jim nadřízený zemský úřad po dohodě se zemským četnickým velitelstvím,
- okresní četnická velitelství, která byla dislokována v sídle každého politického úřadu a zahrnovala všechny četnické stanice příslušného politického okresu, četnická oddělení, jím byla podřízena okresní četnická velitelství s příslušnými stanicemi v jejich vymezeném teritoriu, sídla velitelství četnických oddělení

⁶² BOHATA, I., Protílidová úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s. 15.

⁶³ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9..

určovalo ministerstvo vnitra na návrh zemského četnického velitelství a zemského úřadu,

- zemská četnická velitelství dislokovaná v sídle každého zemského úřadu, podřízena ministerstvu vnitra a jenž zahrnovala veškeré četnictvo služebně činné v jednotlivých zemích československého státu. Těchto zemských velitelství bylo nejprve 5 (1. Čechy, vznik v roce 1919, 2. Morava, vznik v roce 1919, 3. Slezsko, vznik v roce 1919, 4. Slovensko, vznik v roce 1921 a 5. Podkarpatská Rus, vznik v roce 1919) a následně od roku 1928 v důsledku nabytí účinnosti zákona o organizaci politické správy č. 125/1927 Sb. Zák. a n. byla tato zemská četnická velitelství zredukována na 4 (1. Čechy, 2. Morava a Slezsko, 3. Slovensko a 4. Podkarpatská Rus). Čísla u jednotlivých názvů zemí vyjadřují číslo zemského četnického velitelství této země, jenž četníci, kteří v působnosti jednotlivého zemského velitelství sloužili, nosili na svých stejnokrojích a to nejprve na levém rukávu stejnokroje, později ve 30. letech na obou stranách límce stejnokroje. U každého zemského četnického velitelství bylo zřízeno doplňovací oddělení, které mělo na starost teoretický a praktický výcvik u nově přijatých četníků, tzv. četníků na zkoušku (tehdejší obdoba služebního poměru na dobu určitou, zkušební lhůty) a u definitivních četníků (tj. něco jako dnes ve sl. poměru na bodu neurčitou) školení na velitele stanic⁶⁴.

Četnictvo se dále členilo, stejně tak, jak je tomu dnes u Policie ČR, podle zaměření výkonu služby na různé speciální četnické útvary, kterými byly:

- Četnické pátrací stanice, jejichž činnost byla zaměřena na těžší a komplikovanější kriminální případy. V jejich čele bylo Ústřední četnické pátrací oddělení, které metodicky řídilo a usměrňovalo veškerou četnickou pátrací službu a zároveň působilo jako evidenční úřad potulných cikánů nejen, (vedlo také DKT sbírku apod.). Ústřednímu četnickému oddělení byl též přidělen Ústav pro výcvik a chov služebních psů četnictva v Pyšelích.
- Četnické pohotovostní oddíly, jenž byly určeny k zesílení služeb k udržování veřejného klidu a pořádku.

⁶⁴ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978- 80-86107-47-9.

- Četnické silniční kontrolní stanice, jenž byly určeny pro odborný dohled nad zachováváním dopravně-policejních předpisů na veřejných silnicích a cestách a k poskytování první pomoci při těžkých silničních nehodách.
- Četnické letecké hlídky, které byly zřízeny ke dni 1. 7. 1935 a jejich náplní byla ochrana nad zachováváním státní svrchovanosti a moci ve vzdušném prostoru ČSR. Jejich zřízení bylo v podstatě odůvodněno zasahováním zpravodajských letounů a špionážních balónů cizích mocností, hlavně však Německa, do našeho vzdušného prostoru.
- Četnické stanice se služebními psy, které byly zakládány většinou v místech dislokace ČPS, nebo v místech s větším výskytem obyvatelstva s ohledem na veřejnou bezpečnost, tzn. v místech velké koncentrace osob, železničních stanic, apod. Jako příklad posloužilo Brno. Jejich služba se zaměřovala na výkon služební kynologie, tak jak je známo z dnešní doby. Použití psa bylo chápáno jako použití zbraně se všemi z toho vyplývajícími povinnostmi.
- Četnické pohraniční kontrolní stanice, jenž byly určeny pro pasovou kontrolu při překračování státní hranice. Dislokovány byly pouze v Čechách, z toho 2 na st. hranicis Rakouskem a 14 stanic na st. hranici s Německem.
- Četnická eskortní stanice, která byla zřízena v Praze na Smíchově a jejím posláním bylo provádění eskort ke Krajskému soudu v Praze a veškerým okresním soudům a trestnicím v obvodu Velké Prahy a střídání eskort, které přijížděly do Prahy z venkovských stanic⁶⁵.

1.9.1 Státní policie

Předcházející kapitola nám umožnila ve stručnosti popsat, co to bylo a čím se zabývalo četnictvo, největší a nejrozšířenější bezpečnostní sbor I. republiky. Mimo něj, zde však byla ještě státní policie, jenž byla do určité míry partnerem, ale i určitým rivalem četnictva. Pro zodpovězení této otázky použiji stručnou, ale výstižnou definici používanou ve výuce na policejních školách po roce 1945 v podstatě až do současné doby⁶⁶.

⁶⁵ DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křidel, 2014, s. 36. ISBN 978-80-87567-42-5.

⁶⁶ DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křidel, 2014, s. 36. ISBN 978-80-87567-42-5.

Stráž bezpečnosti neboli státní policie se skládá ze sboru uniformovaného a neuniformovaného. Uniformovaný sbor jest ozbrojen, řízen po vojenském vzoru a vykonává pořádkovou službu. Příslušníci neuniformovaného sboru provádějí službu zpravodajskou, pátrací, daktyloskopickou apod. Působnost státní policie byla v obvodech větších statutárních měst, na venkově konala bezpečnostní službu četnictvo⁶⁷.

Některé malé komunální policie se omezovaly na pouhou podporu četnictva. Existovala ovšem i města, jejichž komunální policie byla dobře řízena, s pevným organizačním řádem a co se týče výkonu služby se plně vyrovnala státním policejním úřadům⁶⁸.

Při hrozícím a narůstajícím fašistickém nebezpečí se začala státní policejní správa sjednocovat, k čemuž napomohlo vládní nařízení č. 51/1936 Sb. z a n. Policejní úřady vznikaly podle potřeby a bez ohledu na souhlas obce, takže v roce 1938 u nás bylo již přes sto policejních úřadů.

Československý stát převzal do svých služeb na počátku svého vzniku z habsburského mocnářství celkem 2300 zaměstnanců státních policejních úřadů, jenž byly postaveny na roveň okresním úřadům. Policejní ředitelství byla podřízena zemskému prezidentovi a policejní komisařství okresnímu hejtmanovi. Organizace státní policie v Rakousku – Uhersku a poté následně v Československu vycházela z císařského rozhodnutí ze dne 10. 7. 1850. Síť státní policie v habsburské říši byla poměrně řídká, neboť výkon policejní služby vykonávaly členové obecních policejních sborů. Státní policie proto disponovala pouze policejním ředitelstvím v Praze a Brně, policejním komisařstvím v Plzni a Moravské Ostravě a policejním pohraničním komisařstvím v Podmoklech, dnes součást Děčína a policejním komisařstvím v Chebu, které vzniklo 10. 12. 1922 z policejního pohraničního komisařství zřízeného na základě výnosu č. 7599 ve Vídni v roce 1908. Avšak pouze jediné pražské policejní ředitelství disponovalo na rozdíl od ostatních státních policejních úřadoven mimo neuniformované policie, také policií uniformovanou. V rámci ostatních citovaných státních policejních úřadů, byl, jak již bylo uvedeno, výkon uniformované policie vykonáván policií obecní, či městskou. Veškeré citované

⁶⁷ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

⁶⁸ DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křídél, 2014, s. 36. ISBN 978-80-87567-42-5.

úřady pak v nejvyšší instanci podléhaly, stejně jako tomu bylo i u četnictva a politických úřadů, Ministerstvu vnitra⁶⁹.

Jak bylo tedy nastíněno, nebyla státní policie, proti četnictvu nijak zvlášť početným sborem. Postupně však docházelo k zestátnování policejních úřadů a tím pádem zvyšování počtů státních policistů, k čemuž docházelo hlavně ve větších městech a dále pak, což je hodně důležité i v místech, kde bylo zvlášť početné obyvatelstvo německé, či jiné národnosti a jenž mělo na jím obývaném území separátní tendence. Takovým územím můžeme zejména rozumět příhraniční oblasti s Německem např. Sudetenland, Deutsch-Böhmen a další. V těchto částech ČSR totiž původně úřadující političtí a policejní úředníci z doby Rakouska – Uherska byli povětšinou komunálního typu, jenž pocházeli z daného teritoria a tím pádem jim jejich účast v československém státě, stejně jako loajalita k němu nešla lidově moc pod nos. Právně byl vznik státních policejních úřadů opřen o zákon č. 165/1920 Sb. z. a n. a následně pak ze zákona č. 230/1922 Sb. z. a n. o sborech stráže bezpečnosti.

Co se týká organizace státní policie, tak jak už zmiňuje výše popsany rakouský model, nebyla jednotná tak jako u četnictva. Úkolem uniformované stráže bezpečnosti byl výkon pořádkové a strážní služby, přičemž tato stráž prováděla hlídky a obchůzky ve svém rajónu, byla pověřena výkonem dopravní policie, hlídala vězně, konala službu telefonní a telegrafní a poskytovala první pomoc, jakož i veškeré další úkoly, jenž jí byly v zájmu výkonu bezpečnostní služby nařizeny příslušnými předpisy. Oproti tomu neuniformovaná stráž zajišťovala výkon zpravodajské služby, vyšetřování, pátrání, dohledávání, kancelářskou, ordonanční telefonní a telegrafní službu, práce v kriminalistických oborech, apod. Celkově můžeme říci, že činnost státních policejních úřadů zaměřena na veřejný pořádek, bezpečnost a pokoj, zařizování náležitosti v souvislosti s výkonem cizinecké policie. Rovněž tak i vnitřní organizace jednotlivých státních policejních úřadů byla odvislá podle místa výkonu jeho pravomocí. Jako příklad mohu uvést třeba státního policejní ředitelství pro zemské hlavní město Brna a okolí z roku 1922, jenž mělo dvě policejní komisařství a dvě policejní expozitury. Policejní obvod se dělil na tři okresy, z nichž jeden podléhal přímo policejnímu ředitelství

⁶⁹ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

a další dva jednotlivým policejním komisařstvím a místní obvody obou expozitur (v Břeclavi a Hrušovanech – Šanově) sahaly železničními tratěmi a nádražími až po státní hranici ČSR⁷⁰.

1.9.2 Komunální policejní sbory

Jedná se o sbory, které byly zřizovány nikoli státem, ale jednotlivými obcemi, či městy. Z toho pohledu měly jednotlivé komunální sbory z výkonu své služby vůči obcím, nikoli vůči státním politickým úřadům, jak tomu bylo u policie státní, či četnictva. Udržování veřejného pořádku, bezpečnosti a klidu na území celého státu bylo úkolem státním a pro jeho výkon stát disponoval svými vlastními prostředky, kterými bylo četnictvo a státní policejní úřady, jež podléhaly příslušným politickým úřadům v místě svého působení. Přitom v přenesené působnosti bylo dáno statutárním obcím provádět výkon výše uvedeného svými vlastními prostředky, čímž jsou myšleny jednotlivé komunální policejní sbory. Ty pak vykonávaly svou službu v zákonem stanovených podmínkách a případech na teritoriu konkrétní obce, kterou byly zřizovány v případech, kdy tuto službu nevykonávaly státní orgány přímo. Pokud tedy bylo vykonáváno právo v dané obci pomocí komunálního sboru, nešlo o jeho výkon v jiném smyslu, než o stejný výkon, jež by zde vykonávaly orgány státu. Tyto orgány pak byly z výkonu své funkce odpovědny sice obci, jakožto svému zřizovateli, ale jejich finální odpovědnost se vztahovala k zemskému prezidentovi, jež byl odpovědný za dodržování zákona na území dané země všeobecně, tedy jak nad orgány státními, tak obecními. Působnost městských orgánů, jež využívaly k výkonu bezpečnostní služby své vlastní sbory se pak rovnala pravomocemi a jejich rozsahem státním orgánům první stolice. Praxe byla proto taková, že tam, kde vykonávaly službu komunální sbory, ji nevykonávalo četnictvo a naopak. Tím však nebylo dotčeno právo četnictva provádět výkon své služby i v těchto teritoriích a to zejména v případech, kdy bylo nutné provést neodkladně rychlé služební zákroky v těchto lokalitách. To samé platilo i pro komunální sbory na přilehlém území jejich teritoria, jež bylo běžně pod výkonem četnictva. Co se pak týká rozdílu ve výkonu mezi státní a komunální policií, nebyl v nich prakticky žádný podstatný rozdíl, neboť obě byly určeny k rozsahu výkonu stejné služby.

Samotný výkon služby komunálních sborů nebyl zvlášť právně upravován, ale vztahoval se na něj stejný právní předpis, tj. zákon č. 230/1922 Sb.z. a n. o sborech strážů bezpečnosti, kterým se řídila i policie státní. Jednotlivé komunální bezpečnostní sbory měli pak

⁷⁰ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

své vlastní služební řády, které pro ně vydávala jednotlivá obecní zastupitelstva. Tyto předpisy pak nad rámec obecné právní úpravy upravovaly povinnosti strážníků, jejich náležitosti, vybavení atd. tyto řády se od sebe navzájem v různých obcích různě lišili. V případech, kdy by byla obava z narušení, nebo přímo docházelo k narušení veřejného pořádku mohli být strážníci komunálních policií podle §17 vládního nařízení č. 51/1936 Sb.z. a n. přibráni k výkonu státní bezpečnostní služby. V tom případě by podléhali přímo pod nadřízené takových orgánů a měli by, pokud nebylo stanoveno příslušným politickým, nebo policejním případem jinak, stejná práva a povinnosti z výkonu služby, jako příslušníci těchto státních sborů⁷¹.

⁷¹ OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.

2 Systém vzdělávání příslušníku četnictva

Četnická správa si uvědomovala, že vzdělání se vyplácí nejen samotnému jedinci, ale i celému sboru. Proto jako jeden z prvních úkolů při budování československého četnictva bylo zajištění řádného praktického a teoretického výcviku nově přijatého mužstva. Rozhodnuto bylo na základě jednání MV na začátku roku 1919, že četníci na zkoušku nastupovali do nástupní školy ihned, jakmile to bylo možné. Vzdělávací systém zakotvený v Instrukci pro četnické školy, jež bude pro další text této kapitoly hlavním vodítkem, stanovil nejen organizaci škol, ale vypsání základní výchovné a vzdělávací principy platily i pro instruktory kurzů, velitele četnických stanic a jejich zástupce. V § 1 instrukce se říkalo: „Nezbytným předpokladem pro správné a úspěšné konání četnické služby jest náležitý teoretický výcvik, jehož účelem je jednak získati vědomosti odborné a zdokonaliti a prohloubiti všeobecné vzdělání, jednak též docíliti nezbytného stupně fyzické zdatnosti a vypěstovati morální vlastnosti, jimiž má četnictvo vynikati⁷².”

Také závěr rozsáhlého poučného rozkazu určoval důkladný odborný výcvik, svědomité a horlivé vykonávání služby, neboť jak hlásal Generál Skorkovský i v četnickém povolání platilo: „*V práci a věděni jest naše spasení*“. Přijímací požadavky ke sboru se staly jen východiskem pro řádný výkon četnické služby. Podle škpt. četn. Roberta Váni, který se u četnictva prosadil zejména v oblasti vzdělávání a osvěty, nestačila jen krátká praxe, ale nováček musel získat další znalosti a dovednosti. Doporučoval proto vytrvalou práci, studium, zkušenosti a důslednou výchovu nejmladších příslušníků četnického sboru tak, aby všechny úkony přešly neustálým cvikem přímo do krve všech četníků. Dále navrhoval dobře využívat čas a současně odstranit vše, co bezprostředně nesouviselo s výcvikem⁷³.

Systém vzdělávání u četnictva, přestože se vyznačoval jednoduchostí, byl efektivní, konkrétně zaměřený a dobře propracovaný. Žádný z četníků nestudoval bezúčelně, protože určitý stupeň vzdělávání byl poskytován výhradně tam, kde to skutečně potřebovali. V obecném měřítku vzdělávací systém zvyšoval kvalitu práce četníků po celou dobu jejich služebního života. Major Pelant v roce 1929 uvedl: „*Život četníka je neustálé učení ve školách i na stanicích*“. „*I pak, když má poslední školu za sebou, nesmí četník zahálet, chce-li zůstatí stále na výši doby, a musí soukromým studiem neustále doplňovati svoje vědomosti a zkušenosti*“⁷⁴. Výsledky

⁷² VÁŇA, R., *Teoretický a praktický výcvik četnictva*. Služební příručka. Praha, 1937, s. 1.

⁷³ VÁŇA, R., *Teoretický a praktický výcvik četnictva*. Služební příručka. Praha, 1937, s. 1.

⁷⁴ PELANT, J., O četnictvu. *Naše vojsko*. 1929, č. 10, s. 164.

teoretického a praktického výcviku byly na každém stupni vzdělávacího procesu průběžně kontrolovány a hodnoceny. Znalosti byly vyžadovány i při zařazení v běžné výkonné službě a každý četník se tak musel nepřetržitě vzdělávat. Vzdělávací systém zdůrazňoval i význam vzdělávacích aktivit, které neměli organizovaný ráz, např. samostatné učení na stanicích (sebevzdělávání) a učení při práci, zároveň s bouřlivým rozvojem vědy a techniky pružně reagoval na nové poznatky a společenský vývoj⁷⁵.

2.1 Soustava četnických škol

Četnické školy fungovaly u doplňovacího oddělení Zemských velitelství četnictva v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodě. Děly se dle účelu a učební látky na tři druhy:

- škola pro výcvik četníků na zkoušku,
- škola pro výcvik velitelů četnických stanic,
- škola pro výcvik výkonných důstojníků.

Mimo všeobecného a odborného výcviku poskytovaly školy i nezbytný výcvik vojenský. Další specializovaný výcvik byl zajišťován ve zvláštních odborných kurzech, které byly zřízeny u Zemských velitelství nebo i u jiných útvarů. Vybraní příslušníci sboru si zde mohli doplnit a prohloubit již nabyté vědomosti a dovednosti. Vzdělávání pokračovalo i po příchodu na četnické stanice.

2.2 Organizace výuky četnických škol

Velitel školy sestavoval týdenní rozvrh, který předkládal ke konečnému souhlasu zemskému veliteli. Jednotlivé předměty se měly dle možnosti střídat, s tím, že na dopoledne se vypisovaly náročnější disciplíny a odpoledne se vyučovaly snadnější předměty nebo praktický či vojenský výcvik. Frekventanti na první hodinu nastupovali již po rozvíčce. Přestože v jednotlivých třídách nemělo být více jak čtyřicet žáků, další paralelní třída se zřizovala, až když počet dosáhl šedesáti.

V průběhu školy četníci procházeli několika typy zkoušek. Mimo zkoušky přijímací a informativní to byly zvláště zkoušky klasifikační a závěrečné, které hodnotily prospěch žáků. K hodnocení se používaly čtyři klasifikační stupně, označené číslicemi:

⁷⁵ HERAJT, T., *Případy dokonáných sebevražd příslušníků četnictva v působnosti Zemského četnického velitelství Čechy v letech 1918 – 1928*. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 29. ISBN 978-80-86466-26-2.

- velmi dobrý prospěch (4),
- dobrý prospěch (3),
- dostatečný prospěch (2),
- nedostatečný prospěch (1).

Kromě prospěchu žáků se hodnotilo chování žáků a pilnost. Chování žáků se označovalo jako:

- vzorné (4),
- uspokojivé (3),
- zákonné (2),
- nezákonné (1).

Pilnost žáků byla:

- vytrvalá (4),
- uspokojivá (3),
- méně uspokojivá (2),
- nestálá (1).

Celkový prospěch žáka se určoval z prospěchu v jednotlivých předmětech a skupinách, z chování a pilnosti, a to známkou:

- velmi dobrou,
- dobrou,
- dostatečnou,
- nedostatečnou.

Tato konečná známka sloužila ještě pro seřazení všech žáků do pořadí dle prospěchu. Při shodě učitelský sbor rozhodoval dle přihlédnutí k individualitě konkrétního žáka.

2.3 Škola pro výcvik velitelů stanic

Zde se vybraní definitivní četníci zdokonalovali a prohlubovali si všeobecné a odborné vzdělání a zároveň i zásady vychovatelské a vyučovací. Po úspěšném absolvování školy se z těchto definitivních četníků mohli stát budoucí velitelé četnických stanic. Přijetí na tuto školu

podmiňovalo úspěšné splnění ústní a písemné přijímací zkoušky a délka služby minimálně 4 roky⁷⁶.

2.4 Škola pro výcvik výkonných důstojníků

Zde, během 6 ti měsíců, byli školeni budoucí okresní velitelé, kteří úspěšně absolvovali školu pro výcvik velitelů stanic s alespoň velmi dobrým prospěchem, za poslední tři roky dosahovali velmi dobré kvalifikace, dosahovali velmi dobré znalosti služebního a znali alespoň jeden menšinový jazyk v rozsahu potřebném pro výkon služby, odsloužili 15 let četnické služby, přičemž dva roky museli plně uspokojivě působit jako definitivní velitelé četnických stanic⁷⁷.

2.4.1 Odborné kursy

- kurs pro vůdce služebního psa,
- topografický kurs,
- lyžařský kurs,
- kurs pro zpravodajskou službu,
- kurs pro službu v horách,
- odborný pátrací kurs,
- kurs pro polní četnictvo,
- kurs řidičů motorových vozidel a vůdců motokol,
- kurs pro pozorovatele četnických leteckých hlídek,
- kurs pro četnické pohotovostní oddíly,
- v pozdějších dobách kurs pro jednotky SOS.

2.4.2 Služební kynologie

Co se služební kynologie týče, je třeba si nejprve připomenout počátky soužití člověka se psem, a jeho následné využití v policejní a četnické službě. Pes jako společník je znám od nepaměti, kdy se staral o bezpečnost lidí, ale také zvířat, přičemž využíval svých schopností, a také přirozeného teritoriálního pudu. Jakožto psa služebního bylo využito poprvé v Prusku, kdy bylo využito právě přirozených schopností psa, a tyto vhodnou drezúrou byl prohloubeny

⁷⁶ SUCHÝ, Miroslav. Historie vzdělávání u četnictva a policie Československé republiky. Brno 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogická. 20 s.

⁷⁷ SUCHÝ, Miroslav. Historie vzdělávání u četnictva a policie Československé republiky. Brno 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogická. 23 s.

a aplikovány do tehdejší policejní služby. Jako prvního policejního psa vůbec můžeme považovat psa Horanda, plemene německého ovčáka, kterého vycvičil rytmistr Max Emil Fridrich von Stephanitz. Toto plemeno se nejvíce osvědčilo, neboť vykazovalo velmi pozitivních předností a vlastností. Ve využití psů ve služební praxi si také našel zálibu četnický rytmistr sloužící v Kladně Theodor Rotter, který se stal jedním ze zakladatelů a průkopníků sl. kynologie v Rakousko - Uhersku a po rozdělení země na nástupnické státy, také v republice Československé. Theodor Rotter, stejně jako další velký propagátor psů u četnictva vyšetřující soudce dr. Hans Gross, se dlouho marně snažil prosadit přiřazení psů do výkonu služby četníkům, jako nepostradatelného pomocníka. Toto se mu podařilo prosadit až v roce 1909, kdy mu představitelé tehdejšího četnictva, po nesčetných žádostech a demonstracích práce psů, povolili nákup páru vlčáků, respektive plemene Německý ovčák.

A tak v červnu roku 1909, teď už nadporučík četnictva v Kladně Theodor Rotter mohl se souhlasem ministerstva zeměbrany nakoupit roční párek Německých ovčáků Vlka a Vlčku. Tito byli dle tehdejšího tisku zakoupeni ve světoznámém Fuchsově psinci ve vile Svět zvířat v Praze nad Klamovkou. Vlk a Vlčka se stali vůbec prvními psy oficiálně používanými našimi bezpečnostními sbory⁷⁸.

Zde se také setkáváme s první stanicí pro výcvik psů ke službě bezpečnostní, která fungovala již v polovině září roku 1910 v Kladně.

V roce 1910 nařízením ministerstva zeměbrany byli služební psi prozatím na zkoušku přiděleni pátrací a bezpečnostní službě četníků. Dále toto ministerstvo na návrh Theodora Rottera upřesnilo, jakým způsobem a kdo může služebního psa ve službě použít:

Psa smí ve službě použít k tomu určený četník - psovod jen tehdy, je-li pes řádně vycvičen, úředně komisí vyzkoušen a výslovně jako „*služební pes*“ označen. Jedině v tom případě pak počítá se služební pes jako zbraň, které smí četník použít za okolností zákonem přesně vymezených proti nebezpečnému zločinci⁷⁹.

V roce 1922 byl výnosem ministerstva vnitra č. 2.427-13 přijat zkušební řád pro výcvik policejních psů československého četnictva.

⁷⁸ KOZÁK, M. WINTEROVÁ, I. HULÍKOVÁ, D. Pomáhali a chránili již před sto lety, aneb historie „čtyřnohých četníků“. Praha: OXXO Pipe, 2009, 1. vydání: 3-14 s. ISBN 978-80-251-2800-8

⁷⁹ RULC, J. ŠTAUDINGER, J. NEVOLNÝ, P. Dějiny Československé služební kynologie. Praha: CanisTR, 2014, 1. Vydání: 65 - 79 s. ISBN 978-80-904210-8-0

V témže roce získalo ministerstvo vnitra objekt v obci Nově Hrady v Jižních Čechách objekt pro zřízení psince. O rok později, v roce 1923, a to 15. ledna, byl zde zahájen první kurs policejních psů a jejich vůdců⁸⁰.

⁸⁰ RULC, J. ŠTAUDINGER, J. NEVOLNÝ, P. Dějiny Československé služební kynologie. Praha: CanisTR, 2014, 1. Vydání: 65 - 79 s. ISBN 978-80-904210-8-0

3 Střelné zbraně u Československého četnictva

Výzbroj československého četnictva byla v počátečních fázích po vzniku Československé republiky totožná s výzbrojí četnictva bývalého Rakousko – Uherska. Postupem času docházelo k přezbrojení četnictva novými zbraněmi československé produkce. Standardní výzbrojí četníků byly krátké opakovací pušky. Ve 30. letech minulého století pak byly do výzbroje zařazeny také kulometry a ruční granáty. Ze speciálních zbraní pak byla ve výzbroji československých leteckých hlídek zařazena raketová osvětlovací pistole vz. 30⁸¹. Četníci v období Československé republiky byli vyzbrojeni těmito typy střelných zbraní:

1. Krátké opakovací pušky

- četnická karabina vz. 90
- četnická karabina vz. 95
- krátká puška vz. 33 pro četnictvo a finanční stráž

2. Samonabíjecí pistole

- pistole vz. 13
- pistole vz. 22
- pistole vz. 24

3. Kulometry

- Lehký kulomet vz. 26
- Letecký kulomet vz. 30

4. Ruční granáty

- ruční granát vz. 21
- ruční granát vz. 34

5. Speciální zbraně

- raketová signální pistole vz. 30

⁸¹ Macek, Pavel – Uhlíř, Lubomír: Dějiny policie a četnictva II Československá republika (1918- 1939). Praha 1999., str. 105

3.1 Krátké opakovací pušky

Četnictvo bylo vyzbrojeno rakouskými puškami Mannlicher. Jednalo se o pušky Mannlicherova systému vz. 1890 a 1895. Tyto zbraně se ve výzbroji četnictva udržely, až do roku 1934 kdy došlo k přezbrojení četnictva a do výzbroje byla zařazena krátká puška vz. 33 systému Mauser.

Četnická puška vz. 90 (Mannlicher 1890)

Puška Mannlicher 1890 představovala poslední Mannlicherovu konstrukci s nesenou závorou, která byla zavedena v rakouské armádě. Po vzniku Československé republiky byla karabina Mannlicher vz. 1890 (M 90), společně s vylepšeným modelem Mannlicher vz. 1895 (M 95), zařazena do výzbroje četnictva. Ve výzbroji četnictva zůstaly pušky, až do třicátých let minulého století kdy byly nahrazeny nově vyvinutou puškou vz. 33 československé výroby. Oba typy pušek Mannlicher zůstaly v omezeném počtu ve výzbroji četnictva i po přezbrojení puškou vz. 33⁸².

Četnická puška vz. 95 (Mannlicher 1895)

Puška Mannlicher 1895 – M 95 je posledním typem Rakousko Uherské opakovací pušky systému Mannlicher. Jde o vylepšený model pušky Mannlicher 1890 – M 90, vylepšení spočívalo ve zjednodušení původní konstrukce. Puška M 95 má přímotažný závěr se zdokonaleným uzamykacím mechanismem, tvořeným otočným závorníkem, vybaveným oproti pušce M 90 v přední části dvěma uzamykacími ozuby. Závěr této konstrukce byl kratší než u staršího typu pušky Mannlicher 1890 a proto bylo možné nábojovou schránku přemístit o něco dozadu a spojit s lučíkem spouště. Pojistka ve tvaru jednoduché zasunovací závory při zajištění znehybnila všechny pohyblivé části závěru a to při nataženém i spuštěném úderníku. U tohoto typu závěru nedochází k odemčení závěru pohybem nahoru, otevírá se a uzavírá pouhým posunováním vzad a vpřed⁸³.

Konstrukce přímotažného závěru bylo dlouho považované za dokonalejší z hlediska rychlejší manipulace při nabíjení. V bojovém nasazení 1. světové války se ale ukázaly

⁸² Macek, Pavel – Uhlíř, Lubomír: Dějiny policie a četnictva II Československá republika (1918- 1939). Praha 1999., str. 105

⁸³ Macek, Pavel – Uhlíř, Lubomír: Dějiny policie a četnictva II Československá republika (1918- 1939). Praha 1999., str. 105

nevýhody v konstrukci přímotažného závěru. Mechanismus závěru byl citlivý na nečistoty, rez a deformaci teplem. Pro natažení zbraně bylo potřeba vyvinout značné síly.

Takticko - technická data pušky vz. 95 :

- celková délka : 990 mm (karabina)
- délka hlavně : 485 mm (karabina)
- ráže zbraně : 8 mm
- typ náboje : 8 x 50R mm (Mannlicher)
- maximální dostřel : 1800 m (karabina) :
- kapacita zásobníku : 5 nábojů v rámečku
- typ hledí : stavitelné

Krátká puška vz. 33 pro četnictvo a finanční stráž

Krátká puška (karabina) vz. 33 (tovární označení vz. 16/33) byla vyvinuta pro československý četnický sbor, jako náhrada za zastaralou rakouskou karabinu Mannlicher vz. 1895. Vyráběla se v brněnské Zbrojovce od roku 1934. Celkem bylo vyrobeno 25 až 300 kusů zbraní vz. 33. Konstrukce vychází z Mušketonu vz. 12/33, vyráběného pro Brazílii. Jedná se o opakovací pušku s odsuvným válcovým závěrem systému Mauser, se třemi uzamykacími ozuby. Náboje jsou podávány z centrální, dvouřadé, neodnímatelné schránky, plněné pomocí nábojového pásku. Mechanismus zbraně je prakticky totožný s puškou vz. 24 se zaměnitelnými některými díly (závěr je dokonce zaměnitelný celý)⁸⁴.

Takticko - technická data pušky vz. 33 :

- celková délka : 995 mm
- délka hlavně : 490 mm
- délka pušky s bodákem : 1305 mm
- ráže zbraně : 7,92 mm
- kapacita zásobníku : 5 nábojů

⁸⁴ Kalendář četnictva rok 1928, str. 206

– typ hledí :

stavitelné

3.2 Samonabíjecí pistole

Pistole mod. 13

Pistole mod. 13 byla zavedena ve výzbroji četnictva v roce 1921 až do vypotřebování skladových zásob. Informace o využití pistole mod. 13 ve výzbroji četnictva jsou uvedeny v knize autorů Pavel Macek, Lubomír Uhlíř, Dějiny policie a četnictva díl II. V této knize je také jediná známá fotografie nákresu řezu pistole mod. 13.

Tato pistole se začala vyrábět počátkem 20. století podle patentu Belgičana Nicolasa Piepera. Tato zbraň se přestala vyrábět začátkem 1. světové války, obnovená výroba byla až v roce 1921 a ukončena v roce 1930.

Podle porovnání fotografie řezu pistole mod. 13 s fotografiemi pistolí vyráběných v Evropě v první polovině 20 století se domnívám, že se jedná o Rakousko – Uherskou pistolí Steyr Pieper 1908.

Takticko - technická data pistole mod. 13

– délka pistole :	162 mm
– výška pistole :	102 mm
– délka hlavně	pistole : 90 mm
– ráže pistole :	7,65 mm
– kapacita zásobníku :	7 nábojů
– hmotnost pistole :	0,635 kg

Pistole vz. 22

Jedná se o samonabíjecí pistolí ráže 9 mm Browning, která byla vyráběna v 20 letech minulého století na základě zakoupené licence od firmy Mauser. Od roku 1922 pistolí vz. 22 vyráběla Brněnská Zbrojovka, později zbrojovka ve Strakonících a četnictvo touto pistolí bylo

také vyzbrojováno v roce 1922. Výroba pistolí vz. 22 nebyla důsledná, docházelo k závadám zbraní, proto byla výroba ukončena⁸⁵.

Takticko - technická data pistole model. 22

– délka pistole :	153 mm
– délka hlavně pistole :	87 mm
– šířka pistole :	27,5 mm
– ráže pistole :	9 mm Browning
– kapacita zásobníku :	8 nábojů
– hmotnost pistole :	0,690 kg

Pistole vz. 24

Pistole vz. 24 je přepracovaná pistole vz. 22, jedná se o samonabíjecí pistolí ráže 9 mm a četnictvo bylo touto pistolí vyzbrojováno od roku 1925 po jejím odzkoušení v roce 1924. Výroba byla zahájena v srpnu 1925 v Jihočeské zbrojovce ve Strakonících⁸⁶.

Takticko - technická data pistole model. 24

– délka pistole :	160 mm
– délka hlavně pistole :	90,2 mm
– šířka pistole :	26,3 mm
– výška pistole :	124 mm
– ráže pistole :	9 mm
– počet drážek v hlavni :	6
– úst'ová rychlost :	300 m/s
– kapacita zásobníku :	8 nábojů

⁸⁵ Muzeum Policie ČR

⁸⁶ Muzeum Policie ČR

- hmotnost pistole : 0,680 kg

Příloha č.2.

pistole vz. 24 používaná četnictvem.

3.3 Kulometry

Lehký kulomet vz. 26

Lehký kulomet vz. 26 je vzduchem chlazený kulomet, který sestrojil v roce 1924 konstruktér Václav Holek. Jedná se o zbraň ráže 7,92 mm Mauser, která fungovala na principu odběru prachových plynů od ústí hlavně. K zásobování slouží rovný schránkový zásobník nasazovaný do zbraně shora. Kulomet má výměnnou hlaveň, kterou bylo nutné vyměnit po 200 ranách nepřetržité střelby. Kulomet mohl střílet dávkami a jednotlivými ranami a byl vybaven sklopnou teleskopickou dvojnožkou.

Kulomet vz. 26 byl zařazen v roce 1936 do výzbroje četnických pohotovostních oddílů. Na přelomu let 1937 a 1938 byla lehkými kulometry vz. 26 vyzbrojována také družstva četníků zařazené do služby u strážce obrany státu (SOS). Lehkými kulometry vz. 26 byly také vyzbrojeny obrněné vozy vz. 30. Obrněný automobil vz. 30 disponoval dvěma kulometry vz. 26 ve střelištích a jedním záložním lehkým kulometem vezeným v obrněném automobilu⁸⁷.

Takticko - technická data lehkého kulometu vz. 26

- ráže kulometu : 7,92 mm (Mauser)
- hmotnost kulometu : 8,84 kg
- délka zbraně : 1,17 m
- délka hlavně : 0,602 m
- úst'ová rychlost : 835 m/s
- kadence : 600 ran za min.
- maximální dostřel : 3500 m

⁸⁷Lehký kulomet vz. 26 ráže 7,92 mm, [www://brannamoc1938garda.webnode.cz/kulometry/lehkykulomet-vz-26-raze-7-92-mm/](http://www.brannamoc1938garda.webnode.cz/kulometry/lehkykulomet-vz-26-raze-7-92-mm/) dne 1.3. 2018

- účinný dostřel : 2000 m
- kapacita zásobníku : 20 nábojů

3.4 Ruční granáty

Ruční granát vz. 21 tzv. Janeček

Jedná se o útočný nárazový granát vejčitého tvaru, jeho tělo je tvořeno 2 mm silným výliskem z ocelového plechu naplněného tritolem. Horní uzávěr je tvořen zapalovačem s pohyblivým mechanismem, zapalovačem (úderka s roznětkou a rozbuškou) a pojistkami. Aby došlo k výbuchu granátu musel být vržen tak, aby ve vzduchu rotoval a tím se odjistil. Po výbuchu je tělo granátu roztrháno na 200 až 300 střepin⁸⁸. U četnictva se začal používat ve 30. letech 20. století a byl uložený v dřevěných truhlicích po 18 kusech na stanici.

Takticko - technická data ručního granátu vz. 21

- délka granátu : 105 mm
- průměr granátu : 50 mm
- hmotnost granátu : 0,45 kg
- hmotnost trhavé náplně : 0,12 kg
- aktivace granátu : 4 s
- účinek střepin : 30 m

Příloha č.3.

popis návodu granátu Janeček

Ruční granát vz. 34

Jedná se o útočný nárazový granát válcového tvaru, jeho tělo je tvořeno 2 mm silným výliskem z ocelového plechu naplněného tritolem. Horní uzávěr je tvořen zapalovačem se zážehovým mechanismem a pojistkou, exploze granátu nastane po odvinutí pásky a iniciování zážehového mechanismu⁸⁹. U četnictva se začal používat v roce 1938, nahrazení ručního

⁸⁸ Ruční granát vz. 21 Janeček, dostupné z [www: http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucnigranat-vz-21-janecek/](http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucnigranat-vz-21-janecek/), dne 15.2. 2018

⁸⁹ Ruční granát vz. 34, dostupné z [www: http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucni-granat-vz-34/](http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucni-granat-vz-34/) dne 15.2. 2018

granátu vz. 21, který byl technicky moc složitý a byl uložený v dřevěných truhlicích po 25 kusech na stanici.

Takticko - technická data ručního granátu vz. 34

- délka granátu : 100 mm
- průměr granátu : 50 mm
- hmotnost granátu : 0,35 kg
- hmotnost trhavé náplně : 0,10 kg
- aktivace granátu : 5 s
- účinek střepin : 25 m

4 Chladné zbraně

Četnictvo zabezpečovala armáda, tudíž když četnictvo dostalo od armády palnou zbraň, tak tato zbraň byla dodávána s bodákem. Tento bodák byl ale dost nepraktický, protože při jeho délce četníkovi, který měl pušku na rameni při průchodu terénem tzv. překážel. Z tohoto důvodu se tyto bodáky zkrátily na poloviční délku, ale bodák měl i další použití a to, že byl ostrý a četník jej mohl použít i jako nůž. Šavle byly u četníků jako tzv. doplněk k uniformě a každá šavle měla svůj jiný účel.

Šavle pro četnické důstojníky (vz. 24)

Zavedena výnosem MV ze dne 22. ledna 1924, čís. 84.662-13-1923. Na šavli je vázán třapec pro četnické důstojníky a generály, používaný v letech 1930-1939. Do roku 1930 používali četniční důstojníci třapec stříbrný. Pro důstojníky byla s ostřím.

Vycházková šavle pro vrchní strážmistry a sbor strážmistrů

Zavedena výnosem MV ze dne 17. února 1927, čís. 77.795-13-1926. Na šavli je vázán třapec pro vrchní strážmistry četnictva, používaný v letech 1927-1930. Od roku 1930 používali četniční gážisté bez hodnostní třídy třapec stříbrný, bez vetkaného malého státního znaku. K připevnění šavle se používal opasník (bez ostří) z praktického důvodu⁹⁰.

Četnická služební šavle

Zavedena výnosem MV ze dne 14. září 1928, čís. 54231-13. Na šavli vázán třapec pro sbor strážmistrů, používaný v letech 1927-1930.

Ve společném závěsníku je umístěn bodák vz. 95 pro poddůstojníky.

Příloha č.4

Bodák pro karabinu vz. 90

Četnictvem používán v období let 1918-1935.

Bodák pro pušku vz. 95

⁹⁰ Muzeum Policie ČR

Četnictvem používán v období let 1918-1935 společně s karabinou vz. 95, i když v předpise o zbraních a střelbě četnictva vydaném je Věstníkem četnictva čís. 13 z roku 1925 uveden bodák vz. 95 pro karabinu, opatřený na nákrůžku muškou.

Bodák pro karabinu vz. 95

Věstníkem četnictva č. 13 z roku 1925 zmiňovaný vzor, používán v období let 1918-1935.

Bodák pro pušku vz. 24

Doposud nebyl nalezen předpis, který by jeho zavedení u četnictva upravoval. Podle signatury na hlavičce jílce je ovšem převzetí této zbraně četnictvem prokazatelné. Období, ve kterém byla tato zbraň používána nelze jednoznačně vymezit.

Bodák pro krátkou četnickou pušku vz. 33

Četnictvem zbraň používána od roku 1935. Na snímcích je bodák v původním provedení a povrchové úpravě.

Bodák pro krátkou četnickou pušku vz. 33 v tzv. protektorátní úpravě

Všechny kovové součástky byly načerněny a obústek pochvy byl zajištěn šroubkem. Po této úpravě byl bodák do pochvy vkládán otočen o 180° kolem svislé osy. Byl dodáván pro četnictvo ke krátké verzi, z praktických důvodů., byl víceúčelový⁹¹.

Příloha č.4.

Chladné zbraně používané četnictvem.

⁹¹ Muzeum Policie ČR

5 Použití zbraně četnictvem

Po svém vzniku se Československé četnictvo řídilo Rakousko – Uherským zákonem o četnictvu č. 19 z roku 1852, ve znění zák. č. 19/1876 Sb. V tomto zákoně je úprava použití zbraně. Četníci směli použít zbraně obdobným způsobem jako příslušníci vojska. Šavle se používala pouze k sekání, ve výjimečných případech k bodnutí. K bodání sloužil bodák nasazený na pušce. Puška se užívala pouze ke střelbě. Úderu pažbou směl četník užít pouze v největší tísni. Zbraně byly děleny na méně nebezpečné a nebezpečné. Za zbraň méně nebezpečnou byla považovaná šavle, protože ji četník přímo ovládal a mohl odhadnout následky jejího použití. Za zbraň nebezpečnou byla považována puška. Účinek jejího užití závisel na zkušenosti a kvalitě přípravy četníka⁹². Podle § 22 zákona č. 189/1908 Sb. byl četník oprávněn použít zbraň v „*těchto případech*“:

- jako nutné obrany k odvrácení útoku vedeného proti četníkovi,
- k překonání odporu směřujícího k překažení jeho služebních úkonů,
- ve všech případech, v nichž bylo použito zbraně povoleno stráží,
- k zamezení útěku nebezpečného zločince, kterého nebylo možno zadržet jinak.

Touto úpravou použití zbraně se československé četnictvo řídilo až do roku 1920, kdy byl přijat zákon č. 299/1920 Sb., o četnictvu. Zákon č. 299/1920 Sb.z.a n, ze dne 14. července. 1920 vymezil použití zbraně v § 13. Ten uváděl, že četník smí užít zbraně jen v těchto případech:

- v případě nutné obrany, aby odvrátil násilný útok, jenž na něho byl učiněn nebo jímž se život jiné osoby ohrožuje,
 - nelze-li jinak překonat odpor, směřující k zmaření jeho služebního výkonu,
 - aby zamezil útěku nebezpečného zločince, nemůže jiným způsobem zadržeti.
- V roce 1928 byl zákon č. 299/1920 Sb., o četnictvu novelizován zákonem č. 28/1928 Sb.,

V rámci novelizace došlo také ke změnám § 13. Novelizace stanovila, že četník službu konající má zákonem stanovená práva strážce civilní i vojenské, ale smí, šetře předepsané opatrnosti podle okolností případu potřebné, užít zbraně jen v těchto případech:

⁹² Spurný, Miroslav: Ve dne v noci podle zákoníku...Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945. Olomouc 2013, s. 30

- v případě nutné obrany, aby odvrátil násilný útok, jenž na něho byl učiněn nebo který mu bezprostředně hrozí nebo jímž se život jiné osoby ohrožuje,
- jestliže nebezpečný zločinec, proti kterému zakročuje, na vyzvání četníkovy se nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,
- nelze-li jinak překonat odpor, směřující k zmaření jeho služebního výkonu,
- aby zamezil útěku nebezpečného zločince, jehož nemůže jiným způsobem zadržeti.

Novela § 13 přinesla rozšíření oprávnění použití zbraně. Byl zakotven nový institut použití zbraně využitelný v případě, kdy četník zakročuje proti nebezpečnému zločinci a ten se na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt. Otázka použití zbraně nebyla zakotvena jen v zákoně o četnictvu, ale upravovala ji také interní směrnice – Služební instrukce pro četnictvo, původně vydaná výnosem rakouského ministerstva zeměbrany č. 43 ř. z. ze dne 20. 3. 1895 pro četnictvo říšské, později aktualizované a nově vydané pro četnictvo československé. Ve Služební instrukci byly podrobně rozvedeny jednotlivé zákonné způsoby použití zbraně a další podmínky a okolnosti, které musel brát četník v potaz před použitím zbraně. V § 65 Služební instrukce bylo uvedeno, kdy službu konající četník smí šetře opatrnosti podle okolností případu potřebné, užití zbraně:

- v § 13 zákona o četnictvu ze dne 14. dubna 1920, čís. 299 Sb. z. a . novelizovaném zákonem ze dne 31. ledna 1928, čís. 28 Sb. z. a n., uvedeny jsou případy, kdy službu konající četník smí šetře opatrnosti podle okolností případu potřebné, užití zbraně.

K jednotlivým bodům tohoto paragrafu se především podotýká. Případ nutné obrany jest tu jen tehdy, jde-li o bezprávný násilný útok, a ohrožuje-li útok buď osobní bezpečnost četníkovy nebo život jiné osoby. Útok musí nastávat nebo aspoň bezprostředně hrozit, tj. z okolností musí být nepochybně patrné, že se útočník k jeho okamžitému provedení strojí a útok nesmí být ještě dokonán.

- podle tohoto ustanovení smí se zbraně užití jen proti nebezpečnému zločinci a za podmínek, že četník oprávněně proti němu zakročuje a že zločinec byl četníkem vyzván, aby se vzdal nebo svůj úkryt opustil a této výslovné výzvy neuposlechl. K vyzvání, aby se zločinec vzdal, budiž použito formule „*Ruce vzhůru*“ v jazyku v místě obvyklém.

- v tomto případě smí četník užití zbraně, nelze-li jinak překonati odpor, směřující k zmaření služebního výkonu četníka, tedy odpor takový, kterým 22 se zamýšlí zabrániti četníku provedení určitého služebního výkonu buď již započatého nebo aspoň ohlášeného.

Konečně smí četník zbraně užití, aby zamezil útěk nebezpečného zločince, jehož nemůže jiným způsobem zadržeti. Nutným předpokladem jest, aby tu byl důvod, který četníka opravňuje k tomu, aby si osobu nebezpečného zločince zajistil, tedy důvod pro zatčení nebo zadržení.

Nebezpečným zločincem v případech ad 2. a 4. jest rozuměti osobu, která byla příslušným úřadem četníku jako nebezpečný zločinec výslovně označena, anebo kterou četník musí podle jiných nepochybných okolností důvodně pokládati za osobu obzvláště nebezpečnou pro stát, osobu nebo cizí majetek.

V případech uvedených pod 3. a 4. smí četník užití zbraně teprve tehdy, když mírnějších prostředků bylo marně použito, nebo nelze-li vůbec použitím prostředků mírnějších účelu dosáhnouti. Avšak i v případech uvedených pod 1. a 2. má četník dříve nežli užití zbraně, uvážiti, nestačí-li použití některého prostředku mírnějšího:

- napomenutí hlasem rozkazovacím,
- zatčení,
- přiložení svěracích řetízků,
- pronásledování prchajícího honěním, po případě použitím služebního psa,
- vyzvání osob nahodile přítomných k pomoci.
- Při všech případech užití zbraně jest šetřiti opatrnosti, jejíž míra se řídí potřebou, kterou okolnosti případu vyžadují.

Zbraně jest užití co nejšetrněji, tj. jen takovým způsobem a jen do té míry, aby bylo dosaženo účelu, k němuž směřuje a aby nebyl ohrožen život osob jiných. Života osoby, níž užití zbraně směřuje, jest co nejvíce šetřiti.

To platí i pro volbu zbraně, pokud ji daná situace připouští, přičemž bude rozhodným způsob ozbrojení četníka, okolnost, je-li osoba, proti níž se zakročuje, ozbrojena čili nic, jakou zbraní jest opatřena a jak ji hodlá proti četníku užití, v případech ad 1. a ad 3. ještě intenzita a způsob útoku, resp. odporu, který jest odvrátiti, resp. překonati.

Zásadně má četník užití zbraně méně nebezpečné, lze-li z daných okolností bezpečně usouditi, že její užití postačí k dosažení účelu.

Za zbraň méně nebezpečnou nutno považovati především obušek, pak šavli a vztyčený bodák, protože zbraně ty lze snáze ovládati a může býti tudíž zpravidla účinek jejich užití předvídan.

Karabinu a pistoli, jako zbraně střelné, nutno považovati za zbraně nejnebezpečnější již se zřetelem k té okolnosti, že výsledek jejich užití závisí převážně na zručnosti četníkově v zacházení s těmito zbraněmi, na kterou v okamžiku, kdy k užití zbraně dochází, nelze úplně spoléhati, a často i na pouhé náhodě.

Je-li četník ozbrojen šavlí i karabinou, má užití, pokud možno, nejprve vztyčeného bodáku a šavle teprve tehdy, jestliže ho protivník uchopil za karabinu.

Zbraní však má býti zásadně užito po vojensku, toliko v zápase a v tísní může jí býti užito i jinak.

Při použití zbraně četnictvem měl pak každý velitel oddělení povinnost o celé události telegraficky vyrozumět vojenského prokurátora při divisním soudu, nadřízené zemské velitelství a ministerstvo vnitra. Dále musel v co nejkratší době vypracovat zprávu, v níž byl oznámen výsledek bezodkladného vyšetření použití zbraně. Výsledek soudního vyšetření muselo vždy obdržet i ministerstvo vnitra.

Zde můžu uvést případ ze dne 23. května 1924. Uvedeného dne obdržela četnická stanice Březové Hory žádost o pomoc od sousední četnické stanice v Bohutíně, kde se měl dle hlášení v prostorách místní „Sokolovny“ v obci Bohutín ukrývat neznámý pachatel, který střílí. Četníci z Březových Hor ihned zastavili projíždějící vozidlo, v němž však bylo místo pouze pro štábního strážmistra Bednáře, který tak do Bohutína dorazil jako první.

Civilní osoby ihned nasměrovaly četníky do houští nad „Sokolovnou“, kde se nebezpečný zločinec ukrýval. Zde se rovněž setkal s bohutínskými četníky strážmistrem Jiráskem a vrchním strážmistrem Petýrkem. Společně pak z různých směrů postupovali směrem k místu, kde se zdržoval Josef Hromada. Toho jako první spatřil strážmistr Bednář a kryje se za stromem se zbraní připravenou k výstřelu 4x zopakoval výzvu „*Jménem zákona*“. Odpovědí se mu však dostala pouze namířená zbraň.

Vzhledem k vyhocení situace a vzhledem k tomu, že se pachatel nevzdal, se štábní strážmistr rozhodl vystřelit. Protože se několik minut nic nedělo, rozhodl se vrchní strážmistr Petýrek se strážmistrem Jiráskem houštinu prozkoumat, přičemž je zpoza stromu kryl štábní strážmistr Bednář. Když se četníci doplížili ke skrýši Josefa Hromady, našli už pouze ležící tělo, které rychle opouštěly síly.

Než stačili umírajícímu poskytnout první pomoc, dostavil se na místo přivolaný MUDr. Černý spolu s dalšími četníky z Březových Hor, aby už pouze konstatoval smrt po přesné ráně štábního strážmistra. Jediná vypálená střela zasáhla Josefa Hromadu do levé části trupu, poškodila obě plíce a srdce a vylétla z těla na pravém rameni. Při bližším ohledání byla nalezena ještě střelná rána na hlavě, kterou si pachatel způsobil sám, když se pokoušel spáchat sebevraždu.

Na místo byl ihned přivolán velitel četnického oddělení v Příbrami kapitán Antonín Jahelka, jenž o případu v duchu služební instrukce ihned spravil všechny dotčené instituce. Rychlost, s jakou proběhlo celé vyšetřování, se dnes může jevit až neuvěřitelně. Nejenže ještě tentýž den po ohledání místa činu, vyléchu všech zúčastněných a posouzení postupu četníků shledal kapitán Jahelka střelbu četníka Bednáře jako oprávněnou, ale již 24. května – tj. o den později – už výsledek vyšetřování potvrdil i podplukovník Tocháček ze zemského četnického velitelství. Celý případ použití zbraně četníkem se tak v podstatě rozhodl v rozmezí dvou dnů⁹³.

⁹³ Použití zbraně u četnictva, dostupné z www: <https://www.policista.cz/clanky/reportaz/940/> dne 10.3. 2018

6 Speciální útvary četnictva

Četnictvo ve své historii disponovalo mnoha útvary se specializovaným výkonem činností. Tato činnost byla závislá na poloze, politické správě ČSR a přidělení proškolených četníků. Samotný druh činností byl odvozen od výkonu kompetencí četnictva a úkolování ministerstvem vnitra. Mezi tyto „speciální“ útvary patřily:

- četnické pátrací stanice,
- ústřední četnické pátrací oddělení,
- četnické letecké hlídky,
- četnické pohotovostní oddíly,
- četnické silniční kontrolní stanice,
- četnické pohraniční kontrolní stanice a Četnické eskortní stanice.

6.1 Četnické pátrací stanice

V roce 1928 byl pro potřeby výkonu kompetencí na úseku výkonu pátrací služby zřízen v organizační struktuře specializovaný útvar pod názvem Četnická pátrací stanice (ČPS). Podřízenost těchto stanic se dělila na dvě větve.

Ve věcech bezpečnostních byly stanice při krajském soudu v podřízenosti četnického oddělení. Při reorganizaci v 1/2 30. let přecházely do podřízenosti OČV, kdy jeho velitel byl zároveň i velitelem ČPS. To nebylo ovšem pravidlem a záleželo na velikosti okresu a počtu trestní činnosti. Ve věcech kriminální služby byla stanice metodicky podřízena Ústřednímu četnickému pátracímu oddělení v Praze. Pátrací činnost těchto stanic se soustřeďovala nejčastěji na zajišťování pátrání po pachatelích trestné činnosti, zajišťování důkazních prostředků, vedení evidence pátrací služby, v obvodech bez zřízení Četnických silničních kontrolních stanic spolupůsobily při prevenci silničního řádu a pořádku na veřejných komunikacích a místech. Zpočátku tyto pátrací stanice byly tvořeny pouze 4 - 6 četníky, od roku 1933 však bylo ustanoven nový organizační řád Zemským velitelstvím četnictva a tyto stanice byly organizovány následovně:

- velitel pátrací stanice v hodnosti vrchního strážmistra,
- jeho zástupce v hodnosti praporčíka,
- štábní strážmistr,
- štábní strážmistr pověřený funkcí kriminalistického technika a fotografa,

- dva strážmistři ve funkci řidičů služebního automobilu a motorového kola,
- strážmistr ve funkci vůdce služebního psa,
- dva četníci ve funkci kancelářských pomocníků.

Počty četníků byly odlišné podle velikosti ovládaného samosprávného celku a počtu obyvatel v něm. Nejdůležitějším předpisem pro pátrací službu četnictva⁹⁴ byl Výnos ministerstva vnitra č. 72.991/13 -1929. Prozatímní instrukce pro pátrací službu četnictva. Služba pátrací zde byla definována následovně: „*soustavné stíhání pachatelů trestných činů a pátrání po osobách pohřešovaných a nezvěstných, po totožnosti neznámých mrtvol a po majitelích věcí a zvířat, jejichž původ má být zjištěn.*“ Způsob vedení jednotlivých pátracích pomůcek byl podrobně upraven v jednotlivých ustanoveních instrukce, včetně vzorů sloužících k jednotnému vedení pátracích pomůcek v celém četnickém sboru. Za účelem účinného postupu proti zločincům z povolání byl vytvořen celostátně fungující systém dohledu nad těmito osobami a vzájemného předávání zpráv o jejich pohybu a činnosti, do něhož byly zapojeny všechny četnické stanice a četnické pátrací stanice. Poslední ustanovení uvedené prozatímní instrukce se týkalo vyšetřování trestných činů a stanovilo v návaznosti na speciální ustanovení trestního řádu postup vyšetřování nejzávažnějších trestných činů (vražda, krádež, zháňství a padělání platidel).

Na místě činu probíhala jeho dokumentace ve formě fotografie i náčrtku, vyhledávání a zajišťování stop. Pátrání po pachateli bylo prováděno po takzvané „horké stopě“ za využití služebního psa nebo na základě popisu udaného poškozenými nebo svědky. Druhý způsob pátrání po pachateli byl takzvaný „*deduktivní*“, ten probíhal za využití pátracích evidencí četnictva (vedených na četnických stanicích, pátracích stanicích nebo Ústředním četnickém pátracím oddělení) či spolupráce s veřejností oslovené prostřednictvím veřejného tisku nebo později vysíláním Bezpečnostního rozhlasu⁹⁵.

Důkazem, že četnictvo provádělo opravdu kvalitní pátrací službu byl fakt, že mezi četnictvem a kriminální policií se rozpoutala tzv. „*rivalita*“, který z těchto subjektů bude mít „*lepší výsledky*“. Tato tzv. „*rivalita*“ přispěla k tomu, že se velmi brzy prosadil dualismus ve

⁹⁴ Dlouhý, M. technet.idnes.cz. Století četnické kriminalistiky 1850-1945. [online]. 2015 [cit. 2016- 15-02]. Dostupný z Internetu: <http://technet.idnes.cz/stoleti-cetnicke-kriminalistiky-1850-1945-dxx/vojenstvi.aspx?c=A140205_140306_vojenstvi_kuz>. dne 10.3. 2018

⁹⁵ Dlouhý, M. technet.idnes.cz. Století četnické kriminalistiky 1850-1945. [online]. 2015 [cit. 2016- 15-02]. Dostupný z Internetu: <http://technet.idnes.cz/stoleti-cetnicke-kriminalistiky-1850-1945-dxx/vojenstvi.aspx?c=A140205_140306_vojenstvi_kuz>. dne 10.3. 2018

vnitřních znaleckých institucích. V roce 1907 bylo založeno druhé ústředí pro fotografii a daktyloskopii při OČV v Praze na Vinohradech. Oddělení daktyloskopie bylo v r. 1919 přeměněno na Ústřední daktyloskopickou stanicí s působností pro celou republiku. V r. 1922 bylo u Poznávacího úřadu Policejního ředitelství zřízeno Četnické oddělení, které jednak podávalo znalecké posudky, jednak řídilo výkon četnické pátrací služby; v r. 1928 bylo přeměněno v Ústřední četnické pátrací oddělení. Dualismus byl znovu potvrzen zřízením Všeobecné kriminální ústředny v Praze výnosem ministerstva vnitra z r. 1929. Teprve k 15. březnu 1942 byly obě ústředny sloučeny v jedinou, která pak nesla název "*Kriminální ústředna v Praze*"⁹⁶.

6.2 Četnické letecké hlídky

ČLH byl název prvního leteckého policejního útvaru, který existoval v letech 1935 až 1939 na území Československa⁹⁷.

Branně bezpečnostní výbor poslanecké sněmovny rozhodl 12. června 1935 o zřízení ČSLP. Československá letecká policie měla organizačně spadat pod státní policii a její pravomoci měly zahrnovat celé území státu, tedy jak města, tak také venkovské oblasti. Státní policie plnila své úkoly ve 30. letech pouze ve statutárních městech a na venkově působilo četnictvo, které se svým charakterem podobalo spíše vojenským útvarům. Ministerstvo vnitra rozhodlo nakonec o zřízení četnických leteckých hlídek, které spadaly organizačně pod četnictvo. Zařazení letecké policie pod četnictvo bylo finančně méně nákladné⁹⁸.

K 1. červenci 1935 bylo zřízeno pět četnických hlídek, a to v Chebu, u Liberce, Hradci Králové, Dolním Benešově a v Bratislavě. K četnickým leteckým hlídkám byli přiděleni vojenští piloti, dále měli telegrafisty, řidiče a kancelářské pomocníky. Do roku 1939 mělo být zřízeno celkem 15 četnických leteckých hlídek⁹⁹.

Četnické letecké hlídky byly vybaveny letouny AERO AP-32, Škoda D-1, Letov Š-528, Beneš Mráz BE-51B, AVIA B-534, Beneš Mráz BE-50, Beneš Mráz BE-550, Letov Š- 328, Aero A-100, Aero A-211 a Praga E-39.

⁹⁶ FOJTÍK, J. Policejní vrtulníky. Praha, 2007. s. 173

⁹⁷ FOJTÍK, J. Policejní vrtulníky. Praha, 2007. s. 13-14.

⁹⁸ Tamtéž, s. 14

⁹⁹ Tamtéž, s. 14

6.3 Četnické pohotovostní oddíly

V první polovině 30. let 20. století začala mladá republika hledat vhodná opatření proti silící hrozbě ze sousedního Německa, kde se k moci dostávala NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) v čele s kancléřem Adolfem Hitlerem. Zajištění celistvosti území a zabránění útoku nepřítele v tehdejší Československu měla zajišťovat svoji novou obrannou doktrínou armáda, která výstavbou opevnění a celkovou modernizací dosáhla velmi vysoké kvality a profesionality. Státní policie se svou uniformovanou i tajnou policií působila zvláště v místech a městech s vysokou koncentrací obyvatelstva, zatímco četnictvo bylo vojensky organizovaným strážním sborem s působností na celém území ČSR. Z tohoto důvodu zřejmě padlo rozhodnutí při hledání možnosti ochrany vnitřního pořádku a demokracie ministerstva vnitra právě na četnictvo¹⁰⁰.

V letech 1933-1938 bylo na území Československa zřízeno třicet Četnických pohotovostních oddílů, zejména v oblastech hranic s Německem, Polskem a Maďarskem. V rámci rezortu ministerstva vnitra byly v mírovém stavu podřízeny přímo okresním velitelstvím. Četnickému pohotovostnímu oddílu velel zkušený velitel v hodnosti vrchního strážmistra, který měl k dispozici zástupce v hodnosti praporčíka, dále instruktory v hodnosti štábních strážmistrů a řidiče autokarů, popř. služebních automobilů nebo motocyklů v hodnosti strážmistrů.

Mužstvo pohotovostních oddílů tvořilo jednu až dvě čety nově přijatých četníků na zkoušku, kteří absolvovali četnickou školu a dále se zdokonalovali v teoretické i praktické znalosti u ČPO pod vedením jednotlivých instruktorů. Četník na zkoušku si podrží hodnost, získanou během služby, nejvýše však hodnost četaře. Každému pohotovostnímu oddílu bylo přiděleno po jednom až dvou vícemístných autokarech značky Praga nebo Škoda, k dispozici oddíly měly také několik služebních automobilů značky Škoda, Praga, Tatra, Zbrojovka a motocyklů značky Jawa, Piccolo¹⁰¹.

Do výzbroje ČPO byly zařazeny také kromě resortní výzbroje lehké kulometry ZB vz.26, vojenské přilby vz.32, plynové masky vz.35 či vojenské ruční granáty vz. 21 a 34.

Činnost četnických pohotovostních oddílů se skládala ze dvou základních služeb a to z obchůzkové a pohotovostní. Obchůzková byla standardním výkonem služby a spočívala

¹⁰⁰ Četnictvo.cz. ČETNICKÉ POHOTOVOSTNÍ ODDÍLY. [online]. 2015 [cit. 2016-15-02]

¹⁰¹ Kalendář ČESKOSLOVENSKEHO četnictva rok 1937, vyd. str. 263

obchůzkách, resp. objíždkách služebním autokarem ve svěřeném služebním obvodě. Služba pohotovostní sestávala ze zákroků pod jednotným velením proti demonstracím a srocení obyvatelstva, jako výpomoc místním četnickým stanicím. V roce 1937, spolu se zřízením Stráže obrany státu, přibyla pohotovostním oddílům další role, a to v době válečné, resp. v době aktivace struktur praporů SOS. Jednalo se o přechod oddílů pod velením Ministerstva národní obrany, resp. pod velení jednotlivých velitelů praporů SOS, kde oddíly tvořili jeho dispoziční zálohu jako pohotovostní čety nasazované v místech s největší rizikovostí nebo v místech, kde došlo k napadení nebo úplnému vytlačení družstev SOS teroristickými skupinami Henleinovců ze svých stanovišť¹⁰².

¹⁰² Kalendář ČESKOSLOVENSKEHO četnictva rok 1937, vyd. str. 263

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo ukázat vznik a postupný vývoj československého četnictva od 19. století až do roku 1939. K pochopení vzniku četnictva a jeho dalšího vývoje byly v práci připomenuty podmínky uvnitř rozpadající se Rakousko – Uherské monarchie i vzniklé vnitropolitické a bezpečnostní situace po vzniku samostatného státu.

V práci bylo ukázáno, že jednotlivé vývojové etapy byly ovlivňovány kromě výše uvedených objektivních podmínek i následně vzniklými subjektivními podmínkami uvnitř četnictva jako personální nedoplněnost, nejednotná kritéria na uchazeče, národnostní složení sboru po vzniku čs. státu, nezkušenost nových důstojníků a postupné vytváření právních a vnitřodborových norem, vymezujících postavení četnictva ve společnosti a formulujících zásady výkonu služby. Podstatně ovlivňovaly početní stavy četnictva a jeho struktury i postupně se rozšiřující požadavky na zabezpečení bezpečnostní situace státu. Četníci odpovědní za danou oblast, nebyli již schopni zvládat všechny povinnosti, a proto byli vyvedeni z pochůzkové činnosti a stali se z nich pouze řídicí pracovníci, k naplnění nově stanovených úkolů vznikaly nové druhy služeb a speciální prvky. V práci je proto vysvětlena úloha jednotlivých v té době existujících bezpečnostních sborů. K celkovému přehledu o vývoji četnického sboru v daném období byl zpracován seznam výzbroje a právo použití zbraně.

Uvedením požadavků na uchazeče i četníky ve výkonu služby i systému vzdělávání práce ukazuje na náročnost četnické služby. Požadavek plné oddanosti službě, svobodného stavu u některých funkcí, výkon služby v místě dle potřeby státu, nutnost stálé odborné připravenosti a časově limitovaná praktická zkušenost z výkonu jednotlivých funkcí podstatným způsobem ovlivňovaly životní osudy mnohých četníků.

Bakalářská práce dává ucelený pohled na vznik a postupný vývoj četnictva Čs. republiky do roku 1938, včetně základních organizačních struktur jednotlivých prvků a jejich výzbroje. Současnou práci je možno v budoucnu rozšířit o seznam speciálního vybavení, systém logistického a technického zabezpečení, grafické dokumenty dislokace a působnosti jednotlivých prvků.

Práci je možno využít jako východiska k rozpracování vývoje četnictva do jeho zrušení k 30. 6. 1945.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BOHATA, I., Protílidová úloha četnictva v letech 1918 – 1938. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978, s. 15.
2. DLOUHÝ, M., Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Cheb: Svět křídel, 2014, s. 36. ISBN 978-80-87567-42-5
3. FAJMON, H., Konec I. světové války a vznik Československa v roce 1918. In: KRATOCHVIL, J. et al.,
4. FOJTÍK, J. Policejní vrtulníky. Praha, 2007.
5. Galaš, R. Československé četnictvo 1918-1929, nezveřejněný rukopis k připravované knize,
6. HERAJT, T., Případy dokonaných sebevražd příslušníků četnictva v působnosti Zemského četnického velitelství Čechy v letech 1918 – 1928. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 29. ISBN 978-80-86466-26-2.
7. Christ, Aleš. ext. Muzeum policie ČR
8. Kalendář ČESKOSLOVENSKÉHO četnictva rok 1928, vyd. str. 206
9. Kalendář ČESKOSLOVENSKÉHO četnictva rok 1937, vyd. str. 263
10. KLEČACKÝ, M., Generálmajor Václav Řezáč – četnickým důstojníkem z monarchie do republiky. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 303. ISBN 978-80-86466-26-1
11. KOZÁK, M. WINTEROVÁ, I. HULÍKOVÁ, D. Pomáhali a chránili již před sto lety, aneb historie “čtyřnohých četníků”. Praha: OXXO Pipe, 2009, 1. vydání: 3-14 s. ISBN 978-80-251-2800-8
12. LEISER, A., Dějiny československé. Praha: Česká grafická unie, 1924, s. 71
13. MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír: Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918- 1939). Praha 1999
14. Muzeum Policie ČR
15. OLIVOVÁ, V., Dějiny první republiky. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012, s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-47-9.
16. PELANT, J., O četnictvu. *Naše vojsko*. 1929, č. 10, s. 164

17. PLOSOVÁ, J., Řešení otázky četníků německé národnosti v prvních letech po vzniku Československé republiky. In: Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků. Praha: Muzeum Policie ČR, 2012, s. 2. ISBN 978-80-86466-26-2.
18. RULC, J. ŠTAUDINGER, J. NEVOLNÝ, P. Dějiny Československé služební kynologie. Praha: CanisTR, 2014, 1. Vydání: 65 - 79 s. ISBN 978-80-904210-8-0
19. SPURNÝ, Miroslav: Ve dne v noci podle zákoníku...Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945. Olomouc 2013,
20. SUCHÝ, Miroslav. Historie vzdělávání u četnictva a policie Československé republiky. Brno 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogická. 20s.
21. VÁŇA, R., *Teoretický a praktický výcvik četnictva*. Služební příručka. Praha, 1937, s.1

Elektronické zdroje

1. cetnictvo.cz. ČETNICKÉ POHOTOVOSTNÍ ODDÍLÝ. [online]. 2015 [cit. 2016-15-02]
2. Dlouhý, M. technet.idnes.cz. Století četnické kriminalistiky 1850-1945. [online]. 2015 [cit. 2016- 15-02], dostupné z www:
http://technet.idnes.cz/stoleti-cetnicke-kriminalistiky-1850-1945-dxx/vojenstvi.aspx?c=A140205_140306_vojenstvi_kuz ze dne 10.3. 2018
3. Policie ČR, dostupné z www:[http:// policie.cz](http://policie.cz) ze dne 25.3. 2018
4. Použití zbraně u četnictva, dostupné z www:
<http://www.policista.cz/clanky/reportaz/940/> ze dne 10.3. 2018
5. Lehký kulomet vz. 26 ráže 7,92 mm, z www:
<http://brannamoc1938garda.webnode.cz/kulometry/lehkykulomet-vz-26-raze-7-92-mm/> ze dne 1.3. 2018
6. Ruční granát vz. 21 Janeček, dostupné z www:
<http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucnigranat-vz-21-janecek/> ze dne 15.2. 2018
7. Ruční granát vz. 34, dostupné z www:
<http://brannamoc1938garda.webnode.cz/rucni-granaty/rucni-granat-vz-34/> ze dne 15.2. 2018

Legislativní zdroje

1. Česko, Výnos ministerstva vnitra z 12. března 1919, jímž se zavádí výhody při přestupu československých legionářů k četnictvu. Krátce nato byl přijat zákon č. 282/1919 Sb z. a n., o úlevách při přijímání legionářů do státních úřadů ze dne 23. května 1919.
2. Česko, Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28. října 1918
3. Česko, Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, ze dne 29. února 1920
4. Česko, Výnos ministerstva vnitra z 12. března 1919, jímž se zavádí výhody při přestupu československých legionářů k četnictvu. Krátce nato byl přijat zákon č. 282/1919 Sb z. a n., o úlevách při přijímání legionářů do státních úřadů ze dne 23. května 1919.
5. Česko, Výnos ministerstva vnitra č. 2017-XIII Sb. z 26. února 1919
6. Česko, kasární předpis čj. 36.464/13-1923 z 26. července 1924 upravoval ubytovací problematiku
7. Česko, platnost zákona č. 299/1920 Sb. z. a n. o četnictvu.
8. Česko, reorganizace politické správy na základě zákona č. 125/1927 Sb. z. a n. o organizaci politické správy.
9. Česko, zákon č. 283/1991 Sb. O Policii ČR
10. Česko, organizace politické správy č. 125/1927 Sb. Zák. a n.
11. Česko, zákon č. 230/1922 Sb.z. a n. o sborech strážce bezpečnosti
12. Česko, výnos ministerstva vnitra č. 2.427-13 z roku 1922 řád pro výcvik policejních psů československého četnictva
13. Česko, výnos MV ze dne 22. ledna 1924, čís. 84.662-13-1923 o šavlích
14. Česko, výnos MV ze dne 17. února 1927, čís. 77.795-13-1926 o šavlích
15. Česko, výnos MV ze dne 14. září 1928, čís. 54231-13 o šavlích
16. Česko, věstník četnictva čís. 13 z roku 1925 bodák vz. 95 pro karabinu
17. Česko, zákon o četnictvu č. 19 z roku 1852, ve znění zák. č. 19/1876 Sb.
18. Česko, výnos ministerstva vnitra č. 72.991/13 -1929 pro pátrací službu četnictva

Seznam použitých zkratk

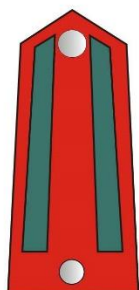
ČLH:	četnické letecké hlídky
ČPS:	četnická pátrací stanice
ČPO:	četnický pohotovostní oddíl
ČSLP:	československá letecká policie
ČS:	Československo
ČSR:	Československá republika
ČR:	Česká republika
MNO:	Ministerstvo národní obrany
MV:	Ministerstvo vnitra
NSDAP:	národně socialistická německá dělnická strana
OČV:	okresní četnické velitelství
prapor SOS:	stráž obrany státu
ZČV:	zemské četnické velitelství

Přílohy

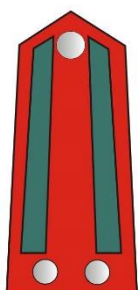
Příloha č.1 hodnosti četnictva

ČETNICTVO 1930 - 1937
VMV čís. 10.517-13 z 10.7.1930

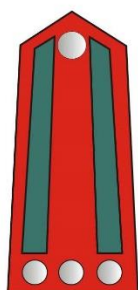
1930
1937

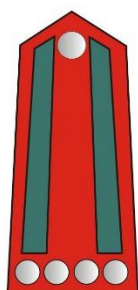
svobodník

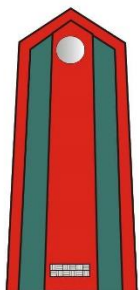
desátník

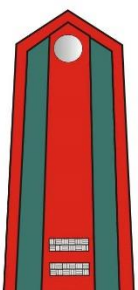
četař

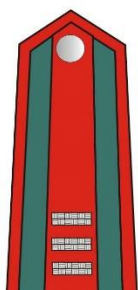
závodčí

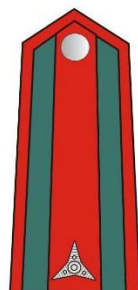
strážmistr

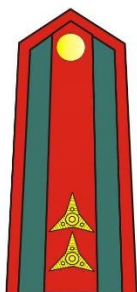
štábní strážmistr

praporčík

vrchní strážmistr

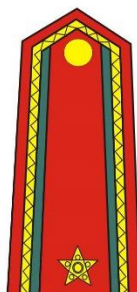
poručík

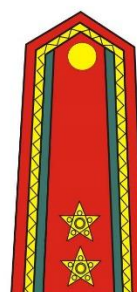
nadporučík

kapitán

štábní kapitán

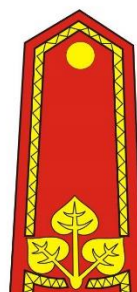
major

podplukovník

plukovník

generál

103

Příloha č. 2 pistole vz. 24

¹⁰⁴ Policie ČR dostupné z [www: http://policie. cz](http://policie.cz) ze dne 25.3. 2018

Příloha č.3 popis návodu granátu Janeček

Příloha č. 4 služební předpisy četnictva – šerm šavlí

106

Příloha č.5 bodáky

Bodák pro karabinu vz. 90

Četnictvem používán v období let 1918-1935.

vz.90

Bodák pro karabinu

vz.90

Bodák pro karabinu

Bodák pro karabinu vz.90

Bodák pro pušku vz. 95

Četnictvem používán v období let 1918-1935 společně s karabinou vz. 95 i když v předpise o zbraních a střelbě četnictva vydaném Věstníkem četnictva čís. 13 z roku 1925 je uveden bodák vz. 95 pro karabinu, opatřený na nákrůžku muškou.

vz.95

Bodák pro pušku

vz.95

Bodák pro pušku

Bodák pro pušku vz.95

Bodák pro karabinu vz. 95

Věstníkem četnictva č. 13 z roku 1925 zmiňovaný vzor, používán v období let 1918-1935.

vz.95

Bodák pro karabinu

vz.95

Bodák pro karabinu

Bodák pro karabinu vz.95

Bodák pro pušku vz. 24

Doposud nebyl nalezen předpis, který by jeho zavedení u četnictva upravoval. Podle signatury na hlavičce jílce je ovšem převzetí této zbraně četnictvem prokazatelné. Období, ve kterém byla tato zbraň používána nelze jednoznačně vymezit.

vz.24

Bodák pro pušku

vz.24

Bodák pro pušku

Bodák pro pušku vz.24

Bodák pro krátkou četnickou pušku vz. 33

Četnictvem zbraň používána od roku 1935. Na snímcích je bodák v původním provedení a povrchové úpravě.

Bodák pro krátkou četnickou pušku vz.33

Bodák pro krátkou četnickou pušku vz.33

*Bodák pro krátkou
četnickou pušku vz.33*

107